

V Muzeu Policie se koncem roku 2010 uskutečnila již pátá konference policejních historiků. Neobvyklé setkání bylo již tradičně organizováno Muzeem Policie ČR, Krajským ředitelstvím policie hlavního města Prahy a občanským sdružením Četnická pátrací stanice Praha. Na konferenci se setkala víc než třicet profesionálních i amatérských historiků z celé republiky, ale i ze zahraničí.

Konference policejních historiků je již tradiční akcí, která se koná každoročně na sklonku listopadu. K přednáškám nejenom s policejní tematikou se zde scházejí nadšenci i profesionálové z řad policie, ale i jiných bezpečnostních sborů, univerzit, archivů, muzeí a dalších institucí. Jejich snahou je ukazovat dějiny bezpečnostních sborů ve všech jejich obdobích vývoje a přibližovat je tak policejní i občanské veřejnosti.

Jak to všechno začalo?

To, že se lidé stejných zájmů setkávají, scházejí, debatují spolu a vymýšlejí mnohdy i nemožné, je fakt. V roce 2006 se tak sešli dva kolegové, byť každý z jiného oboru – v té době npor. Bc. Radek Galaš z místního oddělení a kpt. Miloš Vaněček z NPC. „Oba jsme se dějinám věnovali už nějakou dobu“, říká Miloš Vaněček, „...já začínal se svým Vaňáskem a Radek v tom jel už dále. Se svojí Četnickou pátrací stanicí měl za sebou už pár akcí, mezi nimi i ukázkou boje o Rozhlas v roce 2005. Oba jsme dobře věděli, jak rozmanitá je naše historie a oba jsem také cítili, jak důležitá je pro policii jako takovou... A také jsme oba cítili, jak málo se o ní mluví, a když už, jak je zkreslována...“ doplňuje Miloš Radek Galaš.

A tak v tom spravedlivém rozhořčení padlo slovo – Konference policejních historiků. Lehko se to řekne, hůře uskutečnit.

Jenže problémy jsou od toho, aby se řešily, a tak se oba pustili do příprav.

Především získali velkého spojence v ředitelce Muzea Policie ČR PhDr. Marcelu Machutové. Ostatně kde jinde by se měla konference uskutečnit, když ne právě v policejním muzeu?

Plány byly velké, sejdeme se s nadšenci a budeme tu diskutovat nad různými problémy policejní historie. Nejde o to přinášet světu převratné poznatky, jde o to začít o této historii mluvit a přimět nejen policisty, ale i veřejnost o ní přemýšlet jinak než černobíle. „Technické zázemí nebyl problém a nadšení nechybělo, jenže, kdo se konference zúčastní? To byla jedna z prvních otázek, která nás napadla...“ říká Miloš Vaněček. „Já svoje téma měl, Radek také, paní ředitelka také, ale tři lidi jsou na konferenci dost málo... Díky kontaktům, které jsme získali při pořádání bojových ukázek pro veřejnost jsme o pár nadšených věděli...“ A tak byli osloveni první „přednášející“ – policisté, zda by měli zájem na takovéto konferenci přednášet. A protože je všeobecně známo, že brána k vráně sedá, ti nadšenci do toho šli tak říkajíc po hlavě. Na přípravu dostali dva měsíce. Podmínkou bylo, připravit si psaný příspěvek a ten pak odpřednášet v Muzeu. Samozřejmě zároveň bylo nutno vyřešit x dalších věcí, které byly nezbytné ke zdárnému průběhu konference. Ale jak již bylo řečeno, problémy jsou od toho, aby se řešily.

KONFERENCE POPRVÉ

A tak se 3.–4. 2. 2007 sešlo v Muzeu Policie na historicky I. konferenci policejních historiků prvních 11 nadšenců. Z konference vzešel tištěný Almanach z příspěvků, který měl 91 stran. Bylo jej vydáno celkem 13 ks, každý z přednášejících obdržel jeden výtisk, pořízený na stolní tiskárně.

Bylo to poprvé a učili jsme se všichni, jedni, jak přednášet, jiní, jak připravit poutavou prezentaci. Co však bylo důležité,

že se počala vyhraňovat skupina nadšenců, kteří měli do budoucna tvořit jádro – lze-li to tak nazvat – policejních historiků. A to jádro vydrželo. Někteří z prvních přednášejících jsou dnes autory knih s tematikou policejní historie, namátkou lze uvést Miloše Vaněčka či Tomáše Herajta.

Jaký byl duch první konference nejlépe vypoví úvod samotného Almanachu, snad tedy laskavý čtenář promine:

Jsmo si plně vědomi, že právě úvod je tou nejprekaskovanější částí každé publikace. Přesto si dovolíme několik slov.

Současná doba je ve znamení spěchu. Lidé si zvykli dívat se dopředu, plánovat, definovat vize, cíle. Ono okřídlené heslo – vzhůru ke hvězdám – se stalo zaklínadlem pro rozvoj, kariéru, budoucnost. Jen málokdy se však zastavíme, natož abychom se ohlédlí a podívali se do minulosti. Je pro nás zapomenutá, dávná a minulé, neopakující se, a tudíž nepotřebná. Jen málokdo si však uvědomí, jakým poučením pro nás ona minulost může být. Může být zdrojem poznání, inspirace, národní i profesní hrdosti. Může pro nás však být i relaxací a odpočinkem a v tom nejlepším případě pak může být tím vším najednou.

Historie nejen poučuje, ale i sdružuje. Sbližuje lidi stejných zájmů. Popravdě, už dlouho jsme přemýšleli, jak tohle všechno skloubit dohromady. Jak dát dohromady nadšence – historiky, sběratele, ale i profesionály – a jak tím prospět nejen k uspokojení jejich neustálého sběratelského a badatelského hladu, ale zároveň být přínosem sboru, o jehož historii bude řeč.

Konference policejních historiků – byť zní název snad nadneseně – je onou cestou, kterou jsme zvolili. a snad je tou správnou.

Při organizování této I. konference policejních historiků se sešly tři subjekty: alma mater policejní historie – Muzeum Policie České republiky v osobě jeho ředitelky PhDr. Marcely Machutové, Správa hlavního města Prahy Policie České republiky v osobě ředitele plk. JUDr. Petra Želáska, který je vždy připraven podporovat propagovat dějiny bezpečnostních sborů a budovat firemní kulturu ve všech jejich podobách, a občanské sdružení Historická skupina Četnická pátrací stanice Praha, jejíž členové, a že jsou převážně příslušníky Policie České republiky, historii bezpečnostních sborů propagují programově. Všichni v uspořádání konference vidí cestu. A jako každá cesta, i tato má svůj cíl, nebo spíše několik cílů. Tím prvním je dát dohromady lidi, o kterých již zde byla řeč. Usadnit jim navázání kontaktu a komunikace. Není nic lepšího než dát dohromady lidi stejných zájmů a nadšení a čekat, co jejich nabitě mozky vyprodukují. Pevně věříme, že tím vlastně dáváme vzniknout Společnosti (velké S je plně na místě), Společnosti lidí, jejichž hlavním krédem bude prosazování dějin bezpečnostních sborů a tím pádem Policie České republiky.

Tím dalším cílem, nebo spíše přáním, je založit tradici – tradici těchto setkání, ať již je budeme nazývat jakkoliv. V tomto Almanachu zveřejňuje celá řada historiků, byť amatérských, výsledky svých bádání a zkoumání. Ty jsou vykoupěny stovkami hodin hledání v archivech, muzeích, stovkami hodin bádání a zkoumání. Jsou výsledkem mnohaletého snažení a hledání a po právu si zaslouží obdiv a respekt.

Čtenáři snad prominou, nebudou-li příspěvky perlami literárního nebe či v nich bude něco chybět. Mnohé příspěvky mohou působit kostrbatě a neučesaně. Pak vezte, že nikdo z nás není profesionálním spisovatelem. Přesto se domníváme, že tyto drobné nedostatky jsou vyváženy nadšením a fakty a především snahou. Tisíckrát zde musí platit známé přísloví – kdo nic nedělá, nic nezkaží. My, s vědomím nedostatků předkládáme tedy plody svého snažení a vědění a pevně věříme, že tím pomůžeme ke znovuvybudování hrdosti na svůj cech, na svoji příslušnost k Policii České republiky, neboť o její dějiny zde jde. Snad se nám tak podaří rozpoutat lavinu zájmu o vlastní historii.

Motto: Zapomenout znamená nechat znovu zemřít.

Ellie Wiesel

Můžeme si to dovolit?

autoři projektu

Tento úvod je dostatečně výmluvným svědectvím o pohnutkách autorů projektu. Jen málokdo z nás si při zahájení konference myslel, že bude tradice pokračovat dál. Ano, tajně jsme doufali, ale do pevné víry to mělo daleko. Opak se však stal pravdou. Již první konference měla úspěch, a to nejen mezi skálními, ale i mezi samotnými policisty, nadšenci a příznivci historie: A co víc, zájem jsme vzbudili i mimo policii. A tak na základě požadavků a zájmu jsme začali chystat konferenci druhou.

KONFERENCE PODRUHÉ

Díky zájmu, který se nám podařilo vzbudit, jsme se mohli pustit do příprav druhé konference. Zde již byly plány ambicióznější, a tak se nám podařilo získat pro přednášky první externí přednášející. První vlaštovkou byl Mgr. Libor Svoboda, Ph.D., tehdejší pracovník Univerzity obrany v Brně, a Mgr. Jaroslavu Plosovou, pracovníci archivu Masarykovy univerzity v Brně. Kromě nich přednášelo dalších 14 přispěvatelů.

I hlediště kinosálu policejního muzea – tradičního místa konání konferencí, se zaplnilo daleko více než se před sedmi měsíci předpokládalo.

Konference odstartovala 19. listopadu a trvala dva dny. I v tomto ročníku byl vydán tištěný Almanach z příspěvků. Jeho úroveň však již byla na hony vzdálena tomu prvnímu. Almanach o 300 stranách textů a barevných obrazových příloh byl zabalen do barevné obálky. Profesionální tisk provedla Tiskárna MV v Praze. Světlo světa spatřilo 300 výtisků, které byly bezplatné a do měsíce od ukončení konference byly totálně rozebrány.

I tato konference měla svoje motto:

Mapa našich Českých dějin má jen málo bílých míst. Naproti tomu mapa našich policejních dějin se podobá mapě světa před objevením Ameriky. Pojď me tedy tato místa společně zaplnit a ukázat tak, že Policie ČR má právo být hrdá na své kořeny.

Díky nadšení a odhodlání nejen přednášejících, ale díky podpoře vedení tehdejší Správy hlavního města Prahy se konference postupně stávala respektovaným setkáním profesionálních i amatérských historiků.

To byl již jen krůček ke konferenci třetí.

KONFERENCE POTŘETÍ

Účastníci II. konference policejních historiků se na svém závěrečném sezení usnesli, že III. konference se uskuteční po roce, tedy v listopadu 2008. Přípravný tým ve složení kpt. Bc. Radek Galaš, kpt. Bc. Miloš Vaněček, Ing. Jiří Rulc a PhDr. Marcela Machutová zahájil práci již v počátku roku 2008. Byli jsme si již vědomi toho, že první dvě konference nastavily určitou latku a že ji musíme přinejmenším udržet. Na druhé straně bylo snahou přitáhnout další přednášející. Velmi brzy však tým zjistil, že to nebude takový problém. Přednášející se začali hlásit sami. A tak v červnu 2008, kdy byly uzavřeny nominace pro přednášející, již bylo zřejmé, že přednášet bude 27 odborníků. Poprvé se objevil i zahraniční host – Mgr. Michal Chvojka, Ph.D., z Univerzity Cyrila a Metoděje v Trnavě.

Konference byla slavnostně zahájena 27. listopadu 2008. Přednášky byly rozloženy do tří dnů, nabytých informacemi a prezentacemi, při kterých se jen málokdo mohl nudit. Kromě skálních přispěvatelů se však objevili i noví přednášející reprezentující archivní a muzejní instituce. Posluchači se poprvé mohli seznámit s Četnickými humoreskami trochu jinak. Plk. JUDr. Michal Dlouhý přivedl na konferenci potomky skutečných aktérů z legendární pátračky. Vystoupili zde i spisova-

**Hlavní organizátoři konference Ing. Jiří Rulc,
PhDr. Marcela Machutová a kpt. Bc. Radek Galaš**

telé Hynek Jurman, prof. doc. Jaromír Slušný. Se svým příspěvkem vystoupil i fotograf Srpna 1968, světového jména, doc. Ing. Jiří Všečeka, který do Almanachu poskytl sérii unikátních fotografií.

I Almanach zesílil. Opět tištěný a plnobarevný obsáhl 450 stran.

I tentokrát se konference nesla v duchu motto:

„Čím více člověk ví o minulosti, tím lépe se připraví na budoucnost“

Theodor Roosevelt, 27. prezident
Spojených států amerických

III. konference policejních historiků byla úspěchem. Ten byl samozřejmě povzbuzením pro další práci. A co víc, pořádání konferencí se stalo skutečně tradicí. Konference se tak dostala do každoročního plánu akcí nejen Muzea Policie ČR, Četnické pátrací stanice Praha, ale i Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy.

Mnozí přednášející si již předem rezervovali místa na konferenci následující, v pořadí již čtvrtou.

KONFERENCE POČTVRTÉ

Už nešlo pouze o akci nadšenců, tak jako v jejích počátcích. Realizační tým se rozrostl o Tomáše Herajta a mohl se s plnou podporou vrhnout do dalších příprav.

A protože tradice se mají ctít, byla v pořadí čtvrtá konference naplánována na listopad 2009.

Tak jako v předcházejících ročnících, i v tom čtvrtém se účastníci hlásili předem a již v květnu byl „jízdní řád“ konference zaplněn 31 přednášejícími. Opět přibylí noví hosté a odborníci – z řad vězeňství, ale i z policie samotné. Přibyla „sekte“ zabývající se policejní technikou, ať již to je letecká, či automobilní park. Program byl navíc doplněn například návštěvou pankrácké sekýrárny i s renomovaným výkladem historika Generálního ředitelství věznic PhDr. Aleše Kýry. Jádrem sice zůstalo, ale objem konference narostl. Vedle přednášejících a dalších hostů se konference zúčastnili i potomci významných postav našich policejních dějin jako např. MUDr. Olga Micková – vnučka generála četnictva Josefa Ježka či paní Němejcová – manželka jednoho z příslušníků četnictva, který byl v rámci protektorátního policejního praporu nasazen na likvidaci následků náletů na Hamburk.

Rozrostl se i obsah Almanachu. Počet stran přesáhl 700 a musel být rozdělen na tři samostatné díly. Poprvé však nebyl vydán v tištěné formě. Počínající krize samozřejmě dolehla

i na tuto publikaci duševního bohatství. To však nijak neubralo na významu těchto setkání historiků.

O tom, že pro policii mají dějiny význam, svědčí i uznání policejního prezidenta brig. generála Oldřicha Martinů, který za přínos firemní kultury a dějinám policie udělil Plaketu Policie ČR celkem 17 přednášejícím. 16 představitelům jádra všech konferencí policejních historiků.

Jistě zde stojí za zmínku, že se jedná o tyto oceněné:

prap. Richard Sadílek – OOP Kadaň

npor. Mgr. Martin Bílek –

OOP Velké Pavlovice

prof. doc. Jaromír Slušný –
spisovatel

PhDr. Marcela Machutová –

ředitelka Muzea P ČR

pplk. Mgr. et Mgr. Miroslav

Šteinbach – Policejní prezidium ČR

plk. JUDr. Michal Dlouhý –

Policejní prezidium ČR

Mgr. Jaroslava Plosová –

archiv Masarykovy univerzity v Brně

kpt. Bc. Miloš Vaněček – NPC

nrap. René Černý – PIO Rakovník

nrap. Josef Bártů – OŘP Praha III

kpt. Bc. Radek Galaš – Krajské ředitelství policie

hlavního města Prahy

nrap. Tomáš Herajt – Městské ředitelství policie Plzeň

Ing. Jiří Rulc – ředitel Městské policie Jablonec nad Nisou

Mgr. Libor Svoboda, Ph.D. – Univerzita obrany v Brně

ppor. František Šmákal – SKPV Znojmo

Mgr. Michal Chvojka, Ph.D. – Univerzita Cyrila a Metoděje
Trnava

plk. Mgr. Miroslav Spurný – Krajské ředitelství policie

Olomouckého kraje

Toto významné ocenění převzali z rukou plk. JUDr. Michala Dlouhého. Není to však pouze oceněním jejich individuálního přínosu, ale je oceněním všech, kteří se na přípravách konferencí podílejí.

Tato čtvrtá konference měla motto:

**„Ostatně z různých činností, jimiž se zabývá lidský duch,
přináší především velký užitek historie“**

Sallustius

JEDEME DÁL – KONFERENCE POPÁTÉ

Potvrzením vzrůstajícího zájmu o dějiny bezpečnostních sborů a konferenci samotnou je fakt, že již počátkem května bylo na již pátou konferenci v pořadí přihlášeno 35 přednášejících. Mezi nimi i zahraniční hosté – například univerzitní profesor Dr. Helmut Gebhardt z univerzity v rakouském Grazu či již tradiční zástupce Slovenska – Mgr. Michal Chvojka.

**Křest prvního
Almanachu –
plk. JUDr.
Václav Kuthan
a kpt. Bc.
Radek Galaš**

Statisticky platí, že jakýkoliv pokrok či úpadek se projeví až po třetím opakování cyklu. V letošním roce, tolik pro policii významném díky mnoha výročím, už nyní může říci, že trend rozhodně není upadající, naopak.

V. konference policejních historiků bude důstojnou oslavou policejních výročí, mezi něž především patří 225 let trvání pražského policejního ředitelství, 160 od založení četnictva na našem území, 65 let od konce druhé světové války a povstání českého lidu proti nacistické okupaci.

I v roce 2010 se muzeum stalo dějištěm setkání policejních historiků. Stalo se tak již popáté. Patronát nad konferencí převzal ředitel Krajského ředitelství policie hlavního města Praha, plk. Mgr. Martin Červíček. Konferenci 25. 11. 2010 otevřel slavnostní nástup čestné jednotky Krajského ředitelství s praporem pražské policie a historická jednotka s praporem pražské „Pátračky“. V zahajovací řeči přivítala všechny přítomné na půdě muzea ředitelka Muzea Policie České republiky PhDr. Marcela Machutová a předseda a velitel Četnické pátrací stanice Praha npor. výk. Radek Galaš (služební hodností kpt.). Pak již nastal tolik očekávaný „maratón“. Do letošního ročníku se přihlásilo 35 příspěvateľů nejen z Čech. Již tradičním hostem byl Mgr. Chvojka, Ph.D., z Univerzity Cyrila a Metoděje z Trnavy. Druhým významným zahraničním hostem byl univerzitní profesor Dr. Helmut Gebhardt z univerzity v rakouském Grazu. Jeho příspěvek s tématem Pražský policejní ředitel von Staub v letech 1886–1889 velmi obohatil vědomosti o pražském policejním ředitelství a byl významným přínosem i pro Muzeum Policie ČR.

Mezi dalšími příspěvateli se objevila již tradiční jména z řad policie i historiků mimo policii. K novým přibýli představitelé Univerzity v Olomouci. Přednášející vskutku tvořili velmi pestrá škála, počínaje policisty – procházejícími doslova napříč organizačním spektrem policie – přes příslušníky městských policí, pracovníky archivů, muzeí až po pracovníky univerzit a akademií. Tato historická obec má dnes již svoji váhu a svým přínosem v oboru dějin bezpečnostních sborů jde rozhodně o nezanedbatelnou studnici poznání, vědomostí a znalostí, které dobrovolně nabízejí policii k využití.

Konferenci navštívil také režisér, scénárista a producent v jedné osobě – Miloš Pilař, který v roce 2010 uvedl do kin hraný dokument *Ležáky 42*. Účastníci konference a další hosté měli možnost v dopoledním programu tento dokument zhlédnout. *Ležáky* jsou další z obcí, které byly srovnány se zemí a obyvatelstvo z drtivé části vyvražďeno, jsou dnes vedle lidické tragédie prakticky v pozadí. Dokument Miloše Pilaře se snaží ukázat ležáckou tragédii v plné síle. Konečně je zde zhodnocena i úloha četnictva a jeho podíl na odboji. *Ležáky 42* jsou skutečně přínosným a drsným dokumentem o jedné z kapitol našich dějin.

O významu konferencí a dějin bezpečnostních sborů vůbec svědčí mimo jiné i ocenění policejního prezidenta genmjr. Mgr. Oldřicha Martinů, který jako výraz ocenění za přínos k dobrému jménu Policie ČR udělil Plaketu Policie ČR těmto přítomným:

por. Bc. Josef Kracík
nprap. František Soukup
mjr. Bc. Zdeněk Kopecký
prap. Tomáš Zahálka
nprap. Milan Novotný
Ing. Ladislav Havlíček
Petr Štorek
Ondřej Hnátek
Mgr. Ing. Pavel Vaněk, Ph.D.
JUDr. Martin Kloubek, Ph.D.

Plakety předal ředitel kanceláře policejního prezidenta pan plk. JUDr. Michal Dlouhý, dlouhodobý účastník konferencí, spisovatel a duchovní otec četnických humoresek.

Význam výroční – páté – konference policejních historiků podtrhl i fakt, že ředitelka Muzea Policie ČR zřídila a udělila přednášejícím Výroční odznak V. konference policejních his-

toriků. Tento faleristický skvost byl vyroben v 37 exemplářích, je opatřen číslem a udělen pouze přednášejícím příspěvateľům. Zároveň byl Četnickou pátrací stanicí ve spolupráci s Muzeem P ČR vydán upomínkový odznak, který je volně přístupný veřejnosti, kromě 10 číslovaných kusů, které byly uděleny těm, kteří se nejvíce zasloužili o organizování a zajištění konferencí.

Konference policejních historiků dnes již není „pouhým“ souborem přednášek a projekcí. Má i svoji společenskou část. V letošním roce se jí stal křest knihy jednoho z tradičních přednášejících – Jiřího Rulce – *Dějiny služební kynologie*. Více než 200 přítomných se stalo svědky křtu knihy, která na dosud nevídané úrovni shrnuje dějiny služební kynologie na našem území. Kniha plná fotografií, faktů, přímých svědectví a informací má u nás dosud nevídaný rozměr. Lze říci, že se jedná o vyčerpávající učebnici dějin služební kynologie, která je jedinečným dílem.

Jiří Rulc je tak dalším ze spisovatelů, kteří se konferencí účastní. Těmi dalšími jsou například JUDr. Michal Dlouhý či prof. doc. Jaromír Slušný. Rýsují se ale další. 17. prosince 2010 pokřtil svoji knihu další z přednášejících – Tomáš Herajt. Kniha *Historie policie v letech 1918–1945 – policejní ředitelství v Plzni* je jedinečnou monografií shrnující vývoj plzeňské policie. Obsahuje až neuvěřitelné množství fotografií, faktů a informací. Je opět jedinečným dílem ve svém oboru. Pevně věříme, že ani Tomáš Herajt není posledním z přísících účastníků konference a na některé z dalších konferencí budeme mít opět příležitost ke křtům.

Třídenní maratón přednášek, filmů a příspěvků byl slavnostně ukončen v sobotu po poledni.

Dnes, byť nejen pro policii velmi složité době, snad již většina policejní veřejnosti chápe hluboký význam našich profesních dějin. Měly by být pro nás zdrojem inspirace, poznání i ponaučení nejen ve svých pozitivěch, ale i negativěch. Vždyť historie se stále opakuje.

I pátá konference měla své motto:

„Historia magistra vitae... historie učitelka života...“

A to platí i pro nás – policisty.

Na svých jednáních, která probíhala po oficiálních částech všech předchozích konferencí, se přítomní historici shodli na několika základních tezích, které je z jejich pohledu nutno rozvíjet:

- *Historie a její poznání je důležitá pro rozvoj firemní kultury.*
- *Alespoň rámcové seznamování s historií policie v rámci výuky v policejních vzdělávacích institucích by bylo přínosem.*
- *Poznávání historie Policie ČR posiluje hrdost a loajalitu.*
- *V historii se lze přiučit i v dnešní době.*
- *Účast na konferenci policejní historie by mohla být zajímavým a přínosným doplňkem výuky.*
- *Almanach příspěvků a informace v něm obsažené jsou přínosem pro vzdělávání.*

O tom, jak se daří tyto teze posunovat vpřed bude řeč i v letošním roce.

PhDr. Marcela MACHUTOVÁ
kpt. Bc. Radek GALAŠ

JIČÍNSKÉ ČETNICTVO V KVĚTNU 1945

por. Bc. Josef KRACÍK, ÚO Jičín, SKPV OOK

V roce 2010, kdy si připomínáme 65. výročí konce druhé světové války a zároveň i ukončení okupace naší republiky nacistickým Německem, je dobré si připomenout nejen vítězství nad fašismem, ale i jeho poslední oběti, včetně těch z řad příslušníků bezpečnostních sborů – četnictva a policie.

Od roku 1939 do května 1945 bylo umučeno na 200 jejich příslušníků v koncentračních táborech a vězeních, 134 bylo popraveno, 117 padlo v bojích, 41 zemřelo při náletech, třináct zůstalo nezvěstných a tři spáchali sebevraždu.¹⁾ Mezi nimi například vrch. strážm. Karel Kněz, velitel četnické stanice ve Vrbatově Kostelci, obětavý spolupracovník paraskupiny Silver A, který zejména zajišťoval nerušený provoz vysílačky Libuše u obce Ležáky a jenž raději volil smrt vlastní služební pistolí, než aby se dostal do spárů gestapa. V porovnání s ostatními profesními skupinami byly tragické ztráty četnictva a policie velmi vysoké.

Z řad příslušníků jičínských bezpečnostních sborů bylo šest osob popraveno, nejméně třináct umučeno, případně zemřely na následky věznění, a dalších více než šestnáct bylo vězněno na různých místech za odbojovou činnost. Z Jičínska padli v květnových bojích roku 1945 dva muži zákona – četnický vrch. strážm. Josef Lžíčar a četnický strážm. Josef Chaloupka²⁾.

Tento čtenáři níže předkládaný text kontinuálně navazuje na příspěvek „Četnictvo na Jičínsku v odboji“ zařazený ve IV. almanachu konference policejních historiků, zejména na vývoj odbojové činnosti na Jičínsku, jakož i informace k osobám na ní účastných. Údaje pocházejí převážně z dobových materiálů a v zájmu zachování ducha doby nebyly některé citované části stylisticky upravovány.

Jičín, Valdštejnovo nám., 5. 5. 1945 – štrážm. Oldřich Jaroš (vlevo) a Najmon (foto araut)

Odbojová květnová činnost na Jičínsku byla spjata s již vytvořenými či vytvářenými revolučními národními výbory (RNV), do jejichž vzniku byli zapojeni právě četníci, např. por. Matěj Kmoch a štrážm. Josef Havelka v Nové Pace, František Broul³⁾, Josef Richter, Václav Ondřích, v Jičíně. Někteří se stali i předsedy RNV, jako např. legionář, vrch. strážm. v. v. František Velíšek⁴⁾ v Mlázovicích či vrch. strážm. Josef Lžíčar v Jeřicích. Pro účast při tvorbě RNV byli zatčeni dne 16. 7. 1944 prap. Josef Dvořák a štrážm. Josef Havelka.

Součástí květnových událostí na Jičínsku roku 1945 jsou i aktivity bojových skupin složených z uprchlých zajatců a místních obyvatel⁵⁾. Jičínskem prošly od poloviny února dva hlavní proudy pochodů smrti. Jeden od Hradce Králové, přes Milovice, Bašnice, Dobrou Vodu, Hořice, Holovousy, Ostroměř, Konecchlumí, Lužany, Úlibice, Robousy, Jičín, Holín a Lhotu Hláskou. Druhý

¹⁾ ŠVEC, P. Zahynuli ve službě. rukopis díla.

²⁾ K jeho osobě viz – KRACÍK, J. Četnictvo na Jičínsku v odboji. In Almanach příspěvků IV. Konference policejních historiků. Praha: Východočeské nakladatelství, 2009 s. 79, DVD.

³⁾ BROUL František, nar. 27. 3. 1908 v Kbelnicích, okr. Jičín, u četnictva od roku 1930 do 15. 3. 1939 Banská Bystrica, od 15. 5. 1939 ČS Jičín. Za zásluhy o odboj a revoluční činnost od 9. 5. 1945 povýšen na vrch. strážmistra a jmenován velitelem ČS Jičín. K jeho osobě viz IV. AKPH a dále.

⁴⁾ Vrch. strážm. VELÍŠEK František, nar. 20. 1. 1893, v Louce, okr. Písek, † 1968, ruský legionář, 5. střel. pluk, bývalý velitel ČS Mlázovice v letech 1931 až 1954, vyjma doby suspendace.

⁵⁾ V dokumentech jsou někdy tyto skupiny uváděny s přídomkem partyzánská, přičemž ne vždy tomu ve skutečnosti bylo. Některé vznikaly ad hoc, a je otázkou definice příhrnutí charakteru partyzánská.

proud transportů směřoval přes Vidochov, Vrchovinu, Novou Paku, Štikov, Valdov, Studénku, Železnici, Kyje, Cidlinu, Kněžnice, Libuň, Újezd pod Troskami, Hrdoňovice, Mladějov, Roveň, Libošovice na Sobotku⁶⁾. Odhady hovoří, že těmito transporty prošlo cca 60 000 až 80 000 vězňů, některé udávají až 120 000 vězňů.

Z nich se několika stovkám podařilo utéci a nebylo snadné zajistit pro ně jídlo, ubytování, ošacení, obuv a léky. Doslova hromadný útěk se podařil v Ostroměři – 111 zajatců. Mezi procházejícími vězni byli i účastníci Slovenského národního povstání, kdy četník František Broul mezi nimi našel několik známých ze služby v Bánské Bystrici, např. Murgaše z Tajova, Spiššiaaka z Riečky, Slámu z Králík a další z Lubitovej, jimž umožnil útěk.⁷⁾ Pomocí při střežení vězňů z koncentračních táborů byly pověřovány i jednotlivé četnické stanice, kudy transporty procházely, a četníci tak měli možnost vězňům předávat jídlo.

Štrážm. Josef Mojžíš z Dětenic dostal za úkol hlídat jeden transport 500–800 zajatců v Nepřívěci. Vypravuje: „Zvláště Rusové byli v ubohém stavu, nohy obalené v onucích, tělo omotané hadry z rozstříhaných vojenských pláštíků. Angličané proti nim byli na tom lépe. Ubytování byli ve stodolách. Jíst dostávali jednou denně, a to večer – jakousi šlichtu. Nebýt milosrdenství místních obyvatel, kteří jim nosili chléb, brambory a jiné potraviny, tak by se mnohý zajatec nedočkal rána. Viděl jsem, jak na dvoře vytahovali z jámy řepné řízky, aby si jimi naplnili prázdné žaludky. Ranní nástupy se nikdy neobešly bez řvaní, ran pažbami a výstřelů. Nikdy se Němci nemohli dopočítat, protože mnozí zajatci schovali se do slámy ve stájích, na patře stodoly, ale i ve stohu za dvorem. Německý velitel střelil do vzduchu a řval do stodoly: „Vylezte, stodola se zapálí.“ My jsme to museli opakovat česky. To se ví, že nikdo nevylezl. Pokud se pamatuji, uteklo tenkrát nejméně třicet Rusů.“⁸⁾

Společně s uprchlými zajatci byli skrýváni a podporováni i tzv. totálně nasazení různých národností, jimž se rovněž podařilo uprchnout. Nebylo snad obce, v jejímž katastru nebyl někdo ukrýván či podporován. Z celé řady četníků, kteří uprchlíky podporovali, to byli mj. štrážm. Arnošt Skalský⁹⁾ z ČS Mlázovice, který nosil potraviny pro uprchlé zajatce k Mackovým do Mezihoří, štrážm. Josef Malý ze Železnice, který jich pět ukrýval u sebe v domě, štrážm. Jakub Klobouček z ČS Jičín a další. Četníci měli povědomost o tom, kdo někoho ukrývá, jakož i kde jsou ukrývaní schovaní. Protože disponovali informacemi o chystaných prohlídkách Němců, za účelem pochytání zajatců, tak byly dotčené osoby včas varovány a zajatci přemístěni na jiné místo. V případech nařízených „zátahů“, jichž se museli účastnit s místním oby-

vatelstvem, tyto sabotovali a radili občanům co dělat, aby nebyl nikdo nalezen, jako např. vrch. strážm. Karel Ottel z ČS Lázně Běláhrad. Zvláště početné již organizované skupiny se nacházely pod zříceninou hradu Kumburk na Novopacku, u Tuře a na Sobotecku.

Koncem dubna a začátkem května 1945 dochází k zvýšené destrukční činnosti na kolejích a telefonním vedení. Dne 28. 5. je skupinou Pěst, na níž je napojen štrážm. Josef Farták, v. v., vykolejen vlak na trati Ostroměř – Hořice u Domoslavic, 29. 5. je poškozena trať u Loučné Hory. Dne 1. 5. 1945 po odmontování kolejí vykolejil vlak na trati Stará Paka – Turnov, týž dne ráno u Sychrova je vykolejen německý transport SS skupinou štrážm. Trdly¹⁰⁾ ze Železného Brodu.

Vojenská situace pro ozbrojené povstání nebyla jednoduchá, vždyť na území Čech a Moravy se nacházela německá armádní skupina Střed (pod velením polního maršála Ferdinanda Schörnera¹¹⁾), který měl svůj hlavní velitelský stan ve Velichovkách u Jaroměře, tedy takřka v bezprostřední blízkosti Jičína, která měla 62 divizí (z toho 16 tankových a motorizovaných), 35 samostatných pluků a 120 samostatných praporů.

Konečně o síle Schörnerovi skupiny máme zprávy i z jiných pramenů. Do sovětského zajetí padlo nakonec 850 000 vojáků a důstojníků a bylo ukořistěno 1 820 tanků a samohybných děl, 9 460 děl a minometů, 16 450 kulometů, 312 190 pušek a samopalů, 1 105 letadel a 76 300 automobilů. Vedle jednotek skupiny armád Střed byly v českém prostoru ještě další nepřátelské jednotky. V Milovicích byla ve výcvikovém prostoru SS divize Viking a u Benešova Walenstein. V pohraničí a velkých městech byly jednotky volkssturmu. Nelze zapomenout ani na oddíly Ruské osvobozené armády (tzv. vlasovců) v síle cca 40 000 mužů a jednotky maďarské.

Před začátkem moravskostravské operace, tedy i ve směru útoku na úseku ve východních Čechách, 4. Ukrajinský front, disponoval 240 000 muži, 2 900 děly a minomety, 184 tanky a samohybnými děly a 416 letadel, 2. ukrajinský front měl 359 000 lidí, 7 680 děl a minometů, 365 tanků a samohybných děl a 637 letadel. Nepřítel měl na stejném úseku přibližně 420 000 vojáků, 4 000 děl a minometů, na 200 tanků a samohybných děl a 250 letadel.

Později, v rámci pražské operace Rudé armády, proti zhruba 900 tisícům německých vojáků, stálo 980 tisíc

⁶⁾ KNÍŽEK, A., VOJTÍŠEK, F. a kolektiv. Národní odboj na Jičínsku 1939–1945, II. 1. vyd. Jičín : OV ČSPB Jičín a Okresní muzeum Jičín, 1980. s. 14, ISBN neuvedeno.

⁷⁾ KNÍŽEK, A. Četnictvo ve službách národa. SOKA Jičín, fond ČSPB Jičín, cit. nepublikované části rukopisu.

⁸⁾ KNÍŽEK, A., VOJTÍŠEK, F. a kolektiv. Národní odboj na Jičínsku 1939 – 1945 II. 1. vyd. Jičín : OV ČSPB Jičín a Okresní muzeum Jičín, 1980. s. 15, ISBN neuvedeno.

⁹⁾ štrážm. SKALSKÝ Arnošt, nar. 12. 1. 1899, † 28. 12. 1956, manželka Němka.

¹⁰⁾ štrážm. TRDLA Ladislav, ČS Železný Brod, u své tety ukrýval Tomáše Byčka z paraskupiny Barium. Dne 5. 12. 1944 byl pro toto podezření zatčen, vyslýchán, ale ničeho neprozradil. Dalším spolupracovníkem byl vrch. strážm. Štěpán Louda.

¹¹⁾ od 5. 4. 1945 polní maršál (Generalfeldmarschall) Ferdinand Schörner, nar. 12. června 1892, † 2. července 1973, svoji přezdívku Krvavý Ferdinand získal díky svému tvrdému přístupu ke svým vojákům. Pro nezákonné popravu německých vojáků podezřelých z dezertace byl odsouzen ke čtyřem a půl roku ve vězení. Blíže např.: http://wikipedia.org/wiki/Ferdinand_Schörner

Lužany, část skupiny Kumburk (foto araut)

příslušníků 1. ukrajinského frontu (včetně 76 tisíc vojáků 2. polské armády), 710 tisíc příslušníků 2. ukrajinského frontu (včetně 96 tisíc vojáků 1. a 4. rumunské armády) a 410 tisíc příslušníků 4. ukrajinského frontu (včetně 60 tisíc vojáků 1. čs. armádního sboru), tedy celkem 2 100 000 vojáků. Vojska Rudé armády a spojenců měla výhodu poměru sil u děl a minometů 3,1:1, v bojových letounech 4 : 1 a v tancích a samohybných dělech byl poměr zhruba vyrovnaný.¹²⁾ Ve větších městech (v Pardubicích, Hradci Králové, Chrudimi, Náchodě a v Jičíně) byly poměrně silné jednotky německé armády, ačkoliv jejich část odjela na frontu.

Co však povstalcům scházelo, byly zbraně. Marně odbojáři od konce roku 1944 do května roku 1945 zapalovali signální ohně spojeneckým letadlům, marně čekali na slibované padákové shozy zbraní.¹³⁾ Museli si zbraně opatřit sami. Docházelo tak k odzbrojování německých vojáků, jednotlivců i skupin. Revoluční bojovníci byli vybaveni pistolemi, či zastaralými revolvery, loveckými puškami, často při odzbrojování Němců měli pouze holé ruce a jejich jedinou zbraní bylo revoluční odhodlání a odpor ke všemu německému, nahromaděný za šest let okupace. Zvláště poté, co viděli, jak je zacházeno s válečnými zajatci a vězni z koncentračních táborů při pochodech smrti.

První oheň povstání vypukl 1. května v Přerově, 2. května povstal Nymburk, Poděbrady, Chlumec nad Cidlinou, Úpice, 3. května vzplála jiskra v Chuhelně u Semil a následně povstaly Semily, Železný Brod, Turnov, Jilemnice, Stará a Nová Paka.

Strach jičínských nacistů prozrazuje bleskový telegram do Prahy 3. května:

„Během dopoledne obsadili ozbrojení obyvatelé a partyzáni města: Lomnici, Semily a Novou Paku, zabrali různé služebny a postavili protipancéřové a silniční překážky. V Nové Pace je odzbrojeno německé četnictvo a volkssturm a je v rukou povstalců. Také jsou zjištěny u silničních zátarasů ozbrojené hlídky, které střílely na naše hlídky. Přitom byl jeden mrtvý. Rovněž byly ostřelovány povolane četnické hlídky (německé), zraněn úředník četnictva. Protože zdejší síly nestačí k potření, neboť bojiště leží v horách a lesnaté krajině, prosíme o vyslání těžkých zbraní. Jeden pancéřový vůz nasazený zdejší služebnou jako pozorovatel byl povstalcí zadržen a posádka zajata. Česká spojka byla odzbrojena a odeslána zpět do Jičína. Dva úředníci zdejšího oddělení jsou nezvěstní.“

(gestapáci Jelen a Müller, kteří byli zatčeni před Turnovem). Podepsán Lehner, SS Sturmbannführer, Jičín.¹⁴⁾

Četnická stanice Nová Paka: Horní řada zleva – strážm. Josef Nevyjel, ?, ?, štrážm. Josef Hurych, štrážm. Václav Kožený, ?, strážm. Vladimír II Kučera. Dolní řada zleva – štrážm. Josef Havelka, vrch. strážm. Matěj Kmoch, por. výk. Václav Petrák, vrch. strážm. Ludvík Plecháč, prap. Karel Syrový (foto araut)

JIČÍNSKO A OKOLÍ

Jičín

V Jičíně byly koncem ledna 1945 zřízeny lazarety německého vojska. Reálka, učitelství ústav a obecná škola na Novém městě byly vyklizeny a zařizovány na lazarety, lazaret byl zřízen i v budově německé školy v kasárnách, v Lípách. V krátké době byly lazarety přeplněny a další byly zřízeny v budovách obecné a měšťanské školy. Úmrtnost byla velmi značná a některý den, zejména když zde byli uprchlíci, bylo pohřbeno i 20 německých příslušníků. Celkem bylo na jičínském hřbitově pohřbeno přes 200 německých vojáků.

Koncem dubna 1945 přijel do Jičína celý německý důstojnický štáb a z Jičína byla zřízena tzv. Aufmarschstation. Tento vojenský štáb ubytoval se v přízemí budovy okresního úřadu, kde pro něj musela být vyklizena část přízemních místností.¹⁵⁾

Dne 26. dubna 1945 navštívili četníci Josef Richter, František Broul, Jan Carda, Václav Ondřík a Václav Zitko všechny četnické stanice jičínského okresu, aby se četnický sbor připravil k ozbrojenému vystoupení a na smluvené heslo „Teče, voda teče“ byl k dispozici OČV v Jičíně k odzbrojení německé posádky. K této akci nedošlo pro přesilu německých jednotek. Tímtež způsobem vrch. strážm. Josef Sucharda z Úbislavic spolu s četníky Jiřím Karlíkem a Eduardem Trejtnarem zajistili k témuž účelu pomoc ruských partyzánů v kumburských lesích, jimž velel nadporučík Artěm Babajan.¹⁶⁾

Odpor četnictva v Jičíně začal již 1. května 1945 tím, že odmítlo vyvěsit vlajku při státním smutku nad smrtí Adolfa Hitlera na budově velitelství. Současně odstranilo německou tabulku označující četnické velitelství. Protože došly zprávy, že někde Němci odzbrojili české četníky, tyto nosili pistole ukryté pod kabáty a ve vysokých

¹²⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Pražská_ofenzíva

¹³⁾ Srovnej např. VESELÝ-ŠTAINER, K. Cestou národního odboje. 1. vyd. Praha : Sfinx, 1947. 300 s. ISBN neuvedeno.

¹⁴⁾ KNÍŽEK, A., VOJTÍŠEK, F. a kolektiv. Národní odboj na Jičínsku 1939 – 1945 II. 1. vyd. Jičín : OV ČSPB Jičín a Okresní muzeum Jičín, 1980. s. 24-25, ISBN neuvedeno

¹⁵⁾ SOKA Jičín. Kronika města Jičína, svazek XVIII-XXI, rok 1945.

¹⁶⁾ KNÍŽEK, A. Četnictvo ve službách národa. SOKA Jičín, fond ČSPB Jičín, cit. nepublikované části rukopisu.

botách. Rozkaz k opevnění četnické stanice, proti útokům partyzánů a postupující Rudé armádě, byl zde vykonán a vybudované zajištění nakonec sloužilo proti vniknutí Němců.

Situace v Jičíně nebyla vhodná k podstoupení ozbrojeného boje a bylo proto ze strany RNV s německou posádkou úspěšně vyjednáváno. Dne 8. května dopoledne převzalo naše četnictvo a policie budovy gestapa v Lípách, kde byly nalezeny již pouze spálené hromady jeho archívu. V noci z 8. na 9. května německá posádka odjela i s civilním obyvatelstvem a raněnými. Jičínská četníci však nezůstali stranou dění a zapojili se i do akcí, které probíhaly mimo město.

V lesním prostoru Rožďalovice-Tuchom-Prodašice-Ledce se nacházelo obrovské vojenské muniční skladiště, které zde bylo budováno od ledna 1945 (30 vlaků – 900 vagonů – 170 hangárových stanů). Tohoto se zmocnila 6. 5. 1945 bojová jednotka por. Jiřího Petáka z Dětenic, který vyzval jičínský vojenský štáb k rychlému odvozu střeliva. Sem a na nádraží do Dětenic se vydali četníci strážmistři Václav Zitko, Václav Ondřich, Jakub Klobouček, Václav Ondráček a přivezli odtud velké množství pancéřových pěstí a ručních granátů, které uskladnili mj. v budově OČV. Pro tyto účely předtím strážm. Václav Zitko zabavil několik osobních a nákladních aut, přičemž byl málem zastřelen německými vojáky.

Nejen květnových událostí roku 1945 se v rámci odboje dále účastnili četníci Jan Carda, František Bech, Jiří Václav Karlík, Jan Krůček, Antonín Mejznar, Jaroslav Patočka, Josef Richter, Josef Tvrzký.¹⁷⁾

Milíčeves

Šstrážm. Miroslav Šilhán z ČS Milíčeves od podzimu 1944 počal získávat osoby vhodné pro organizování národních výborů a odbojových skupin. Postupně získal nejméně 11 osob, mezi nimi npor. dělostřelectva Josefa Šimka z Nemyčevse a por. jezdeckta Jindřicha Schlika z Jičíněvse. Tito pak měli za úkol ze svých obcí vybrat a oslovit dalších 4 až 6 osob, které budou zasvěceny do organizace skupiny a posléze vybrat muže s vojenským výcvikem. Již v únoru byl výše jmenovanými projednán vojenský plán přepadení německých jednotek kasernovaných v kasárnách na t. č. nám. Svobody v Jičíně a ve Studenském domově. Akci, z níž nakonec s ohledem na vývoj situace sešlo, mělo provést 158 mužů, se 40 loveckými puškami a třemi karabinami. Posléze tato skupina získala napojení na podzemní hnutí v Úlibicích a v Jičíně, kde dne 3. 5. 1945 proběhlo jednání v kanceláři JUDr. Potůčka, za účasti předsedy RNV Josefa Dvořáka a bylo dohodnuto, že skupina bude podléhat vojenskému velení zastoupenému št.kpt. gen. št. Stanislavem Řehořem a mjr. pěch. Karlem Hirschem.

Dne 5. 5. 1945 bylo nařízeno svolání členů výborů a pohotovost, byly rozdány lovecké zbraně vojákům, kteří byli určeni do první čety, cyklistické pod velením npor. Šimka, a druhé čety pod velením por. Schlika, jež byly připraveny vyrazit na Jičín. Zálohy zůstaly k ochraně obcí. V průběhu dne 6. 5. 1945 byly z Tuchomských lesů dovezeny vojenské pušky, granáty a pancéřové pěsti.

Večer byla obsazena silnice v lese Obora, po níž projížděly německé vojenské jednotky, z nichž bylo zajato 22 ozbrojených vojáků s jedním terénním vozem, 1 pancéřovým autem a 2 nákladními auty. Již v průběhu dne se ke skupině přidali uprchlí ruští zajatci z lesa Vala, kteří byli následně umístěni s částí skupiny u záseku v lese Stěž nad Slatinami. Tato skupina byla později vybavena granáty od odzbrojených německých vojáků a vlasovců z Vysokého Veselí a podařilo se jí odzbrojit skupinu 12 Němců, plně ozbrojených i s nákladním automobilem. Sedmičlenná skupina pod velením strážm. Stanislava Mlatečka byla poslána na pomoc k Ostroměři.

Dne 7. 5. 1945 v Milíčevsi pod velením vrch. strážm. Františka Charváta bylo zajato a odzbrojeno 25 německých vojáků. Dne 8. 5. 1945 o 22. hodině obdržel šstrážm. Miroslav Šilhán rozkaz vyslat do Jičína dvě čety a předal jej npor. Šimkovi a por. Schlikovi. Při průjezdu obcí Popovice narazila četa npor. Šimka na kolonu jednotky SS, která zde byla nucena zastavit, jelikož některá jejich vozidla měla poškozené pneumatiky od tzv. ježků. Nákladní vozidlo Milíčevské čety bylo obstoupeno cca 80 Němci a npor. Šimek byl po vystoupení, z bezprostřední blízkosti, asi 6 ranami z automatu zastřelen. Josef Hofrichtr, Josef Tichý a Antonín Žitný byl postaveni ke zdi, mučeni a očekávali, že budou zastřeleni rovněž. Asi po třech hodinách byl npor. Šimek vhozen na auto vezoucí municí, jež bylo taženo jiným nákladním vozidlem, zajatí povstalci naloženi rovněž a kolona pokračovala na obec Tuř. Před obcí nezvládl vpředu jedoucí nákladní vůz zatáčku a oba automobily se srazily. Vozidlo s municí bylo již dále nepojízdné a bylo i s tělem padlého npor. Šimka polito benzínem a zapáleno, následkem čehož explodovaly granáty, střelivo a pancéřové pěsti. Zajatí povstalci byli posléze propuštěni v lese za Butovsí. A. Žitný byl později dne 9. 5. 1945 okolo 17.00 hod., při pročesávání lesa od ukrytých německých vojáků, postřelen do nohy a stal se invalidním.¹⁸⁾

Na akcích této skupiny se podíleli a byli do organizace zapojeni vrch. strážm. František Charvát, šstrážm. Richard Homola, strážm. Stanislav Mlateček, všichni z ČS Milíčeves.¹⁹⁾

Dalšími akcemi v tomto regionu, v obvodu ČS Úlibice, patří přepady německých kolon pod kopcem Babák, na hlavní silnici Jičín – Nová Paka. Tyto zde prováděly kombinované skupiny místních obyvatel a uprchlých zajatců, zejména hlavní část skupiny Kumburk. Dne 4. 5. při jednom z případů byl postřelen a zajat Jaroslav Uhlíř²⁰⁾ z Lužan. Shodou okolností se v tomto místě podařilo uprchnout z německého zajetí šstrážm. Josefu Malému z ČS Železnice, jenž byl zajat společně s partyzánem Iljou Bandarenkem, při jedné z případových akcí německých kolon u Vidochova. Bojoval zde i strážm. Oldřich Valenta z ČS Jičín.

KOPIDLNSKO A OKOLÍ

Dne 5. 5. 1945 kolem poledne hlásil přednosta stanice Kopidlno František Vlasatý předsedovi RNV Antonínu

¹⁷⁾ KNÍŽEK, A. Četnictvo ve službách národa. SOKA Jičín, fond ČSPB Jičín, cit. nepublikované části rukopisu.

¹⁸⁾ SOKA Jičín, fond ČSPB, fond č. 209, k. 19. Údaje o odbojové činnosti v bývalém obvodu četnické stanice Milíčeves.

¹⁹⁾ ABS, Brno - Kanice, fond personální spisy, Šilhán Miroslav, č. 2686.

²⁰⁾ Jaroslav Uhlíř, nar. 29.10.1923, bytem Lužany 75. Popraven 5. 5. 1945 v Lomnici n.Pop., kam byl Němci převezzen. Společně s ním byl popraven Stanislav Kozák, nar. 4. 11. 1919 z Kněžnic, partyzánská spojka, u něhož byla Němci při prohlídce nalezen revolver.

Nová Paka, zajištěná výzbroj (foto SOKa Jičín)

Stýblovi, že do stanice vjel obrněný vlak, doprovázející muniční soupravu. Velitel četnické stanice vrch. strážm. František Dousek, předseda RNV a vojenský velitel města por. Josef Plec vypravili se na nádraží k jednání s velitelem vlaku. Německý nadporučík byl ochoten kapitulovat, s čímž jeho třináctičlenná posádka nesouhlasila. Formálně bylo dojednáno, že velitel vysvětlí mužstvu, že odpor by byl beznadějný a že obrněný vlak bude prozatímně dopraven na vedlejší kolej do cukrovaru.

V 19 hodin se vydává npor. Karel Chvalkovský spolu s vrch. strážm. Douskem, strážm. Josefem Boháčem, štrážm. Janem Drholcem, Antonínem Volejníkem, a dalšími dobrovolníky do cukrovaru, kde posádce vlaku odzbrojují. Bylo získáno 8 automatů, 6 pušek a 1 pistole. Vlak sestával z 22 vagonů, měl dva pancéřové vozy se dvěma lehkými děly a dvěma kulometnými trojčaty, jeden vagon pro mužstvo a v ostatních 19 vagonech bylo samé střelivo – 12 vagonů pancéřových pěstí, 3 dělových nábojů, 2 s náboji pro rychlopalné zbraně a po jednom vagonu ručních granátů a pušičného střeliva.

Vojenským velitelstvím byly sestavovány z dobrovolníků čtyři, a jelikož bylo třeba dalších posil, nabídl se vrch. strážm. Dousek k jejich zajištění z řad partyzánů a ruských zajatců, o nichž věděl. Pozdě v noci telefonuje z cukrovaru vrch. strážm. František Dousek, z rozkazu npor. Chvalkovského, do Rožďalovic, aby tamní velitel posádky složil zbraně. Ten neuposlechl a hájil se tím, že nejsou kompetentními činiteli. Dne 6. 5. pancéřový vlak, jehož posádka se rozrostla na 650 mužů, odjel do Rožďalovic, kde byli zajati dva hejtmani, které posléze ve vlaku střežili rožďalovičtí četníci, a padesát mužů posádky. V boji o náměstí v Rožďalovicích velí jedné ze skupin strážm. Josef Gottwald. Oddíl vlasovců v počtu 114 se přidal na stranu povstalců. Během neděle dochází zpráva, že Němci z Milovic, jednotky SS podniknou útok na město. Byly rozestavěny hlídky, které zaváděl a kontroloval vrch. strážm. Dousek.²¹⁾

K večeru dochází znepokojující zpráva z Rožďalovic, že se ve městě opět objevili Němci. Zajali 70 mužů jako rukojmí a odvedli je do Tuchomi. Podmínkou jejich propuštění bylo vydat zajaté německé důstojníky a vojáky. Z obavy o životy rukojmích byli narychlo posháněni zajatci vlakem odvezeni k Rožďalovicím. Rukojmí se

druhého dne vrátili.²²⁾ Dne 9. 5. se přiblížila ke Kopidlnu německá ozbrojená jednotka, která byla zneškodněna a 160 německých vojáků zajato.

Jedním z organizátorů odboje v Kopidlně byl vrch. strážm. v. v. Rudolf Hnojský, který o činnosti jím organizované skupiny a dalších událostech sepsal publikaci *Odboj Kopidlno a okolí*, vydanou v srpnu 1945. Dále se osvobozovacích bojů účastnili četníci z Libáně: Oldřich Andrlé, Jaroslav Herčík, Josef Jíra, Josef Novotný, Josef Resler a Václav Tauterman. Z Dětenic zejména vrch. strážm. František Štenc, který se osvědčil jako výtečný vyjednaváč, když dne 6. 5. se účastnil s por. Petákem jednání o kapitulaci posádky skladu v Leducích a poté odjel vyjednávat předání a kapitulaci v Mcelích. Dne 7. 5. vyjednal propuštění našich zajatých strážů a vyslaných spojů v Tuchomi.

NOVOPACKO A OKOLÍ

Dne 3. 5. 1945 propukla ve zdejší okrese revoluce, povstání se účastnili všichni příslušníci četnictva. Pouze prap. František Košťák, který se přihlásil k Němcům a měl Němku za manželku, klidně přihlížel. Ti příslušníci, kteří byli nemocní neb v penzi, nastoupili ihned službu na stanici. O 17. hodině byla v Nové Pace odzbrojena německá posádka, německé obyvatelstvo a všichni internováni. Z Čechů byl mj. zajištěn bývalý četnický vrch. strážm. Karel Ziegler, který byl úřadem práce přikázán městu pro zásobovací oddělení. Hlásil se k Němcům a jako takový terorizoval ostatní zaměstnance a neslušně se vyjadřoval o Češích a hlavně prezidentu Benešovi.²³⁾

Z osady Heřmanic bylo hlášeno, že volkssturm tam střílí po obyvatelstvu. Proto tam byli vysláni dva příslušníci zdejší stanice a to štrážm. Josef Nevyjel a štrážm. Václav Kožený s ruskými partyzány. Při přestřelce, která mezi nimi a volkssturmem nastala, byl jeden příslušník volkssturmu zastřelen. Ostatní příslušníci byli obklíčeni a schytáni.²⁴⁾

Téhož dne, při odzbrojování oddílu německého četnictva v síle cca 80 mužů v Nové Pace, za přítomnosti příslušníků ČS Nová Paka, byl velitel něm. četnictva npor. Artur Kessler zastřelen, když chtěl střílet a nechtěl se vzdát. Také příslušníci ČS Horka u Staré Paky odzbrojili na Horkách německou kontrolu, kterou Němci zesílili o čtyři polní četníky. S ukořistěnými zbraněmi byla dobytá zabarikádovaná německá četnická stanice na nádraží v Horkách. O půl noci přijely od Trutnova oddíly SS a spolu s volkssturmem potlačily povstání v Horkách, při kterém byl zastřelen účastník odboje Oldřich Pol. Když Němci likvidovali povstání, byli vrch. strážm. Vojtěch Pošar a štrážm. Jaroslav Mrázek pokousáni policejními psi a odvezeni do Trutnova na gestapo. Po výslechu byli oba dodáni do vazby okr. soudu v Hostinném a odtud propuštěni 8. května 1945.

Dne 4. 5. 1945 dopoledne bylo příslušníky ČS Nová Paka (štrážm. Josef Groh a Ladislav Votoček), a účastníky odboje z Nové Paky osvobozeno 12 Čechů z německé obce Vidochov. Odpoledne asi o 13 hod. přijel do Nové Paky oddíl německého vojska se třemi tanky a obrněnými vozy (asi 300 vojáků) likvidovat povstání. Zajištěné Němce osvobodili a koho z českého obyvatelstva zastihli na ulici, odvedli na náměstí a drželi jako rukojmí. Mezi zajištěnými byli mj. také štrážm. Jaroslav Fejkl, František Stříhavka a Ladislav Dědeček z ČS Nová Paka. Všichni se museli postavit se zdviženýma rukama, obli-

²¹⁾ SPB a ČSOL Jičín. *Odboj na Jičínsku II.*, kopie.

²²⁾ KNÍŽEK, A., VOJTÍŠEK, F. a kolektiv. *Národní odboj na Jičínsku 1939–1945 II. 1. vyd. Jičín : OV ČSPB Jičín a Okresní muzeum Jičín, 1980. s. 14, ISBN neuvedeno.*

²³⁾ SOKa Jičín. *Kronika města Nová Paka, rok 1945.*

²⁴⁾ SOKa Jičín, *fond četnictvo, Památník četnické stanice v Nové Pace, č. S-144-6.*

čejem ke zdi budovy obecního úřadu. Četn. prap. Navrátil vyjednával s Němci, aby byli rukojmí propuštěni, což se podařilo docílit.²⁵⁾ Odpoledne 5. 5. 1945 byl německý velitel vyzván ke složení zbraní, s možností zajištění volného odchodu, což odmítl a vyčkával rozkazů nadřízeného velitelství. Odvolal však stráž z města. Město opustil se svou posádkou dne 7. 5., v časných ranních hodinách, směrem na Jičín. Téhož dne začaly ustupovat z fronty Novou Pakou oddíly německé armády, a byly pod vedením příslušníků zdejší stanice odzbrojovány.²⁶⁾

Dne 3. 5. 1945 na poradě příslušníků ČS Stará Paka (vrch. strážm. Bakeš, šštrážm. Vějběra) a asi dvaceti zaměstnanců ČSD Stará Paka bylo ujednáno, že až dojdou pokyny, bude prováděno na nádraží ve Staré Pace odzbrojování německých vojáků, za vedení četnictva a železničních zaměstnanců.²⁷⁾ Také byl přijat návrh velitele stanice Stará Paka vrch. strážm. Bakeše, že nadále budou veškeré zásilky potravin a jiných předmětů, určených pro Německo, ve Staré Pace zadrženy a uskladněny pro potřeby osvobozeného českého lidu. K odzbrojování Němců na nádraží došlo ještě téhož dne, po příjezdu osmi partyzánů pod vedením Josefa Kobližky. Další skupina přepadla vlak u Horek. Němečtí zajatci v počtu cca 400 byli internováni ve škole a v sokolovně. Druhý den 4. 5. přijela trestná výprava, proti níž nebylo z důvodu nedostatku zbraní zakročeno. U zajištěných Němců zůstal vrch. strážm. Bakeš a učitel Mencl. Vzhledem k tomu, že s internovanými bylo slušně zacházeno, nedošlo k represáliím.

Pecka

Ve čtvrtek 3. května mezi 14. a 15. hodinou dostala četnická stanice telefonní zprávu, že partyzáni obsazují Železný Brod, Semily a Vysoké nad Jizerou. V 17. hodin sdělila četnická stanice v Nové Pace, že partyzáni obsadili Starou Paku a obyvatelstvo, že jde s sebou. Tak jako na jiných místech nebylo zbraní. Aby byly nějaké zbraně získány, vypravila se hlídka sestávající z podporučíka Stanislava Pátého, šštrážm. Františka Trčky a respicienta finanční stráže Kruliše na Krkonošskou vyhlídku, aby tam umístěnou německou hlídku odzbrojila. Německá hlídka sestávala se z velitele a čtyř mužů. Byla vyzvána ku složení zbraní. Po povolení pětiminutové doby na rozmyšlenou rozhodl se velitel hlídky zbraně složit a odevzdati. Tím bylo pro vojenskou jednotku v Pecce získáno pět vojenských pušek, jedna automatická puška, 14 ručních granátů, jedna osvětlovací pistole a dostatečný počet nábojů pro tyto zbraně. Odzbrojení vojáci byli odvezeni do Nové Paky.

V pátek 4. května očekával se útok německých vojenských uskupení na Novou Paku a Pecku. Podporučík Stanislav Pátý, šštrážm. František Trčka odešli na Valy, kde se zkontaktovali s oddílem partyzánů v úseku Chroustov. Navrátili se dopoledne dne 5. května. Dne 6. května byl dopoledne celkem klid. Odpoledne brzy po poledni hlásily Vidonice a hlídka na hradě, že se blíží ku Pecce kolona aut od Brusnice. U zábrany u Fejfarových s nimi jednal

Miletin, náměstí, dům čp. 8 – v přízemí sídlo četnické stanice a restaurace U Poláků (foto www.Hlavatí)

o odzbrojení ppor. Pátý, Machek a šštabní strážmistři Zimmel a Trčka. Němci byli plně ozbrojeni, byly to jednotky SS. Jednání o odzbrojení odmítli se slovy: „Bud' zemřeme se zbraní v ruce, nebo s nimi dojedeme domů.“ Poněvadž pro nedostatek zbraní v Pecce nemohlo být pomýšleno na násilné odzbrojení, musela se celá kolona nechat projít. Původně se chtěli ubytovat ve škole. Zákrokem ppor. Pátého, který poukazoval na to, že ve zdejších lesích jsou silné jednotky partyzánů, od svého úmyslu upustili a chtěli jen co nejdříve do Sudet.

Klidnějším dnem bylo pondělí 7. května, ppor. Pátý a šštrážm. Zimmel vyjednávali na hranicích Vidonice a Brusnice s velitelem volkssturmu v Brusnici Pechem o vydání zbraní a bylo získáno šest pancéřových pěstí, deset pušek různých vzorů a menší množství střeliva a jedna bedna s náložemi ku vyhazování mostů.²⁸⁾ Odpoledne vyřizoval partyzánům na Vřesníku šštrážm. Trčka rozkaz škpt. Otakara Číly, okresního vojenského velitele v Nové Pace, o zákazu přepadu továrny v Lázních Bělohrad, neboť se zde nacházel velký sklad vojenského materiálu a hrozilo nebezpečí, že Němci sklad zapálí a zničí.

Úterý 8. května byl rušný den. Od Horek-Borovnice přijela na autech kolona německých vojáků. U zábrany u hřbitova s nimi o odzbrojení vyjednávali ppor. Pátý a šštrážm. Zimmel a Trčka. Asistovala již lépe vyzbrojená vojenská hlídka. Když bylo poručeno stavěti zábrany, jistě nepočítali Němci s tím, že budou právě jim jednou bránit v ústupu! Kolona tato byla 100. pěší myslivecká divize a velitel generálmajor Otto Schury.²⁹⁾ S poukazem, že za nimi postupuje Rudá armáda a v okolí Pecky, že jsou silné jednotky partyzánské, dali se odzbrojit. Odzbrojování provádělo se jednak u hřbitova, ostatek s auty odejel ku kostelu, kde byl zbytek odzbrojen. Generál O. Schury byl dopraven šštrážm. Hesem do Nové Paky a divize (odzbrojená) dirigována rovněž do Nové Paky. Odzbrojením této divize získán byl dostatek zbraní, pušek, pistolí, pistolí, ručních granátů, kulometry, automaty a vozidla.^{30),31)}

²⁵⁾ SOkA Jičín, fond četnictvo, Památník okresního četnického velitelství v Nové Pace, č. S-149-4.

²⁶⁾ SOkA Jičín, fond četnictvo, Památník četnické stanice v Nové Pace, č. S-144-6.

²⁷⁾ SOkA Jičín, fond četnictvo, Památník četnické stanice Stará Paka, č. S-151-6.

²⁸⁾ SOkA Jičín, fond Obecná a měšťanská škola Pecka, Pamětní kniha obecné a měšťanské školy v Pecce.

²⁹⁾ V textu kroniky chybně uváděno příjmení Spurry. 100. Jäger-Division (Wehrmacht) byla složena převážně z Rakušanů. Otto Schury byl jejím velitelem od 1. 2. 1945 – blíže viz [http://de.wikipedia.org/wiki/100._Jäger-Division_\(Wehrmacht\)](http://de.wikipedia.org/wiki/100._Jäger-Division_(Wehrmacht)).

³⁰⁾ SOkA Jičín, fond Obecná a měšťanská škola Pecka, Pamětní kniha obecné a měšťanské školy v Pecce.

³¹⁾ Pozn. autora: Jednalo pouze o část divize, neboť plný početní stav činil 15.000 vojáků.

A hned následuje nové hlášení. Vidonice a hlídka na hradě hlásí transport asi padesáti obrněných, plně obsazených aut. Zdrželi se, neboť zajeli k Bukovině. Ppor. Pátý vyjel jim vstříc. Byla to SS divize a velitel její generál zbraní SS Lombard³²⁾ a druhý generál, později zjištěný brigádní generál Lüttsche. Pátý s velitelem dohodl, by s ním jel do Pecky, kde se dále jednalo. Tohoto se mimo Pátého zúčastnili vrch. strážm. Strejc, strážmistři Hes, Zimmer, Prášek. Generálové svolali důstojnictvo divize na náměstí ku poradě a výsledek její byl – složení zbraní SS. Divizi odzbrojovali civilisté a školní děti. Zbraní všeho druhu a vojenského materiálu získán nadbytek, skládán v hotelu Roubal skoro po všech pokojích a naplněna byla celá stodola. SS divize skončila v Pecce odzbrojením a poslána přes Bělou na Bělohrad, kde ji doozbrojili.

Po rušném a slavném úterku nastalo dne 9. 5. 1945 trochu uklidnění. Obyvatelstvo přinášelo do skladu k Roubalovům pohozené zbraně a součástky výzbroje. Četnictvem, vojenskými hlídkami i jednotlivci odzbrojování byli němečtí vojáci vycházející ve skupinách i jednotlivě z lesů.³³⁾ Ve čtvrtek okolo 11.00 hod. ppor. Pátým, vrchním strážm. Františkem Strejcem, štrážm. Františkem Trčkou a Karlem Zimmelem bylo uvítáno první vozidlo Rudé armády, v němž jedoucí major pronesl následně slavnostní řeč.

Celkem bylo ukořistěno: 1 minomet, 131 ručních granátů, 206 pancéřových pěstí, 396 voj. pušek, 69 různých kulometů, 402 pistolí, 12 aut, 19 motocyklů, 65 jízdních kol, 36 voj. stanů a 3 fůry obleků, helem, bot a sumek, a další věci.³⁴⁾

SOBOTECKO A OKOLÍ

Dolní Bousov

Revoluční národní výbor zde byl ustaven 3. 5. 1945 v čele s MUDr. Františkem Vaňkem, který byl členem „štábní čtyřky“, jež organizovala odbojové hnutí na Sobotecku a vzpomíná: „Seděl jsem s rodinou kolem radiopřijímače, zrovna jsme uvažovali o tom, co dělat, když se k nám dostavil v plné zbroji štábní četnický strážmistr Jan Čertík a krátce nás oslovil: Pánové, tak co, do uniforem a jdeme do toho! Z očí mu zářilo odhodlání,

tvář měl vzrušenou a bledou. Já i můj zeť prof. Václav Čep jsme ihned oblékli důstojnickou uniformu, sedli do mého vozu, naložili Čertíka a zamířili do vojenského skladu v Cukrovaru.“³⁵⁾

Tato skupina, v níž byl štrážm. Jan Čertík zástupcem velitele, o 2 důstojnících, 70 mužích a 5 partyzánech, zajistila oděvní sklad v cukrovaru, 34 vagonů železničního materiálu, 30 vagonů střeliva, hlavně dělostřeleckého, 25 vagonů s výbušninami, 3 os. auta, 10 nákladních, 1 kulomet, 41 pušek, 5 automatů, 553 granátů, 206 pancéřových pěstí a cca 65 000 kusů pěchotního střeliva. Účastnila se bojů u Ledců, ve dnech 8. až 9. 5. měla bojovou základnu v lese u Spařenců. Následně se účastnila pročesávání lesů a zajišťování Němců.

Libuň

V Libuni se dne 1. 5. 1945 dostavili na četnickou stanicí zástupci domácího odboje a RNV z Lomnice nad Popelkou a žádali vytvoření vojenských skupin z bývalých vojáků a ustavení RNV. Sestavením vojenské jednotky byl pověřen velitel ČS vrch. strážm. Matěj. Kalabza, který již ve čtvrtek 3. 5. odstranil německou tabulku označení stanice a sám hned vyvěsil vlajku československou a po něm tak učinila celá vesnice. V sobotu 5. 5. došlo na nádraží k odzbrojení zpravodajského důstojníka, majora jičínské posádky a jednoho vojína. Odzbrojení byli odvedeni na četnickou stanicí a odtud z bezpečnostních důvodů do hotelu.

V neděli 6. května ráno ve dvě hodiny odzbrojili četníci čtyři Němce a poté je propustili. Během dopoledne bylo odzbrojeno nákladní vozidlo. K poledni objevila se tu na motocyklech hlídka dvou esesáků, na kterou, když na zvolání nezastavili, zahájili partyzáni palbu. Jednoho z nich zastřelili a druhý se vzdal.³⁶⁾

Zároveň přichází zpráva o předpokládaném příjezdu tankové kolony od Hořic, která se vyhnula Jičínu a jede přes Radim a Železnici. Z popudu velitele četnické stanice byla svolána porada, na níž bylo rozhodnuto, po zvážení všech okolností, zejména nedostatečného vyzbrojení, Libuň vyklidit a kolonu nechat projet. Do Libuně přijel nákladní automobil se silně vyzbrojeným oddílem německého vojska, který hledal majora jičínské posádky. Zároveň se však do Libuně v osobním a nákladním automobilu dostavila partyzánská skupina por. Anatolije Kozlova z Rovenska, čítající asi 25 mužů, rozvinula se a obsadila železniční přejezd, aby nemohli Němci projet. Ti však vystihli situaci a odjeli směrem na Turnov. V této chvíli však do Libuně přijelo čelo tankové kolony, jeden tank a dva osobní automobily, na něž skupina zaútočila. Vzápětí dorazilo jádro kolony a zahájilo palbu proti Libuni, která trvala od 16.45 hod. do 19.15 hod., tedy 2,5 hodiny. Část obce byla silně poškozena, včetně kostela Sv. Martina.

Z pohřbu vrch. strážm. Josefa Lžičáře, Františka Šulce a Antonína Skály v Jeřicích (foto araut)

³²⁾ SS Brigadenführer Gustav Lombard, 10. 4. 1895 – 18. 9. 1992, velel do dubna 31. SS dobrovolnické divizi granátníků (31. SS-Freiwilligen-Grenadier-Division). Někdy je tato divize označována jako divize Bačka. Viz např.

http://de.wikipedia.org/wiki/31._SS-Freiwilligen-Grenadier-Division, http://www.valka.cz/clanek_11635.html.

³³⁾ SOKA Jičín, fond Obecná a měšťánská škola Pecka, Pamětní kniha obecné a měšťánské školy v Pecce.

³⁴⁾ SOKA Jičín, fond Obecná a měšťánská škola Pecka, Pamětní kniha obecné a měšťánské školy v Pecce.

³⁵⁾ KNÍŽEK, A. Horké dny Dolního Bousova. SOKA Jičín, fond ČSPB Jičín, cit. nepublikované části rukopisu.

³⁶⁾ KOPAL, J. Černý den Libuně. In Beseda (1945-1946). s. 193-194. SOKA Jičín, C 324/9.

HOŘICKO A OKOLÍ

Hořice

Tak jako na jiných místech bylo signálem k povstání volání Českého rozhlasu o pomoc dne 5. 5. 1945. Št-
rážm. Michal Zástulka s četou ruských zajatců odzbrojo-
val okupanty v Hořicích a v nejbližším okolí a jako první
vyzýval obyvatele Hořic místním rozhlasem k odboji.
V Hořicích byla místní posádka odzbrojena a ukořistě-
nými zbraněmi byli ozbrojeni ruští zajatci a místní obyva-
telstvo.³⁷⁾ Na 200 sovětských dobrovolníků bylo vyba-
veno německou výstrojí a lehčími pěchotními zbraněmi,
a téměř 500 českých mužů bylo mobilizováno. Získáno
bylo několik pancéřových vozidel s rychlopalnými zbra-
němi, osobní a nákladní automobily. Pouhých 15 km od
Velichovek, Schörnerova hlavního stanu, v týlu jeho
bojujících jednotek vzniklo sídlo odporu.

*V noci volá RNV v Hořicích samotného maršála Schör-
nera. Ve 23. hod. hlásí se službu konající důstojník. Vác-
lav Procházka, který je pověřen rozhovorem, striktně
požaduje, aby byl ihned přepojen na maršála. Konečně
se ozve hlas: „Schörner, was wünschen Sie? Sluchátko
přejímá Nikolajev. Zděs ruskij partyzan, komandýr. Poni-
maješ germán? Když ty nebudeš kapitulovat, bude zle.“
Sluchátko znovu bere Procházka a říká německy:
„U aparátu skupina, která zastupuje revoluční bojovníky.
Jste ze všech stran obklíčeni povstáním. Z Moravy se
blíží Rudá armáda. Vaši vojáci se nám vzdávají. Nemáte
na vybranou. Okolní lesy jsou plné ruských partyzánů.
Vzdejte se, maršále!“, „Fabelhaft“, zněla po chvilce
odpověď. Pak praskot, jak bylo odhozeno sluchátko.“³⁸⁾*

Dne 6. 5. o 12. hodině přijelo do Hořic 32 ozbrojených
německých pancéřů, postříleli 8 bezbranných občanů
a vypálili Hirschovu továrnu, poškodili poštovní a měst-
ský úřad, vyloupili více trafik a obchodů. Z Hořic odjeli
teprve 8. 5. 1945, v dopoledních hodinách. Před jejich
příjezdem bylo rozhodnuto město vyklidit a boj vést
mimo město.

Během 7. 5. 1945 v lese u Holovous a v soutěsce
Kačírku u Hořic ozbrojené revoluční skupiny, podnikaly
přepady odjíždějících německých jednotek. Těchto bojů
se účastnili štrážm. Michal Zástulka, Josef Vik a Jaro-
slav Hovorka. Ostatní příslušníci stanice odzbrojovali
okupanty, střežili zajatce a zatýkali kolaboranty. Rudá
armáda byla v Hořicích přivítána dne 10. května okolo
17. hodiny.^{39),40)}

Ostromeř

Zcela jistě nejvýznamnějším bodem odporu na Hořicku
byla Ostromeř. Stala se natolik v řadách Němců obáva-
ným místem, že raději volili ústupovou trasu z Hořic na
Nový Bydžov.

Dne 21. 4. 1945 přijel na místní nádraží radiový zamě-
řovací vlak o 38 vagonech, vyzbrojený „flaky“, a osád-
kou cca 96 vojáků, který byl umístěn nedaleko železnič-
ního přejezdu k obci Domoslavice, tzv. Malé nádraží.

Vojenská posádka byla vyzbrojena lehkými děly, pancé-
řovými pěstmi, kulomety, puškami a pistolemi.

Dne 30. 4. 1945 přijel na tzv. Velké nádraží salonní
vlak maršála Schörnera s posádkou 9 mužů.

Již v prvních hodinách odpoledních 5. května, po rela-
cích v rozhlase, shromažďovalo se občanstvo u četnické
stanice a u nádraží, žádalo o zbraně a o radu, co podnik-
nout, žádali také, aby se někdo ujal velení boje proti oku-
pantům.

Štrážm. Josef Brt⁴¹⁾ se železničním zaměstnancem
Antonínem Vejnardem a jinými občany odebrali se ihned
k veliteli vlaku na Malé nádraží a žádali o vydání vlaku.
Velitel toto kategoricky odmítl, v krajním případě, že by
se to mohlo státi jen se souhlasem velitele, který byl t. č.
v Hořicích. Po delším rozhovoru bylo dohodnuto, že šst-
rážm. Brt odjede s tímto velitelem autem do Hořic k nad-
řízenému veliteli, kde bude rozhodnuto o dalším. Posád-
ka vlaku se zatím připravila na obranu, protiletadlové
dělo ráže dvacet dopravili do palebného postavení na
obranu vlaku na železničním přejezdu cesty vedoucí
k Domoslavicím a mezi vagony rozdělali oheň, na němž
pálili dokumenty a plány, aby se nedostaly do českých
rukou. Štrážm. Brt se vrátil z Hořic se vzkazem, aby se
s odzbrojením posádky ještě nějakou dobu počkalo.
Velitel vlaku se již nevrátil. Posádka vlaku čekala ve
svém palebném postavení. Na straně revolucionářů se
konaly přípravy ke zmocnění se vlaku se ztrátami pokud
možno nejmenšími.

Mezitím přijel z Hořic ppor. Žák s dělem na lehčím
pancéřovém voze. Tato zbraň měla hrát důležitou úlohu
při zmocnění se vlaku. Velení nad dělem převzal strážm.
František Řípa⁴²⁾ jako vojenský dělovod a zajel s ním
nepozorovaně k nádražnímu skladu tak, aby mohlo být
z něho střeleno podél celého vlaku, stojícího na Malém
nádraží. Do čelního okna staniční budovy byl též posta-
ven kulomet. Strážm. Řípa zjistil pak, že dělo je porou-
cháno, a proto akce neschopno.

Četnická stanice v Ostromeři, která zatím zastávala
místo ústředny odboje zde, navazovala telefonicky styk
na všechny strany. Zatím se v obci vytvořil Národní
výbor s předsedou Bedřichem Johnem, bývalým staros-
tou. Poručík v záloze Josef Suchánek st. a jiní konali
s velitelem četnické stanice vrch. strážm. Petrem Tesařem
přípravy pro další akce.

K dalšímu úspěšnému rozvíjení se odboje zde stál
v cestě vlak s vyzbrojenou posádkou, který musel být
zneškodněn. Proto se strážm. Řípa rozhodl, za pomoci
revolucionářů, k rozhodnému kroku. Odebral partyzánu
Antonínu Suchánkovi samopal se zásobníky a za pomoci
několika revolucionářů z řad staničních zaměstnanců
náhlým přepadem zadních vagonů zneškodnil strážné
vlaku a pak od vagonu k vagonu, směrem od hlavního
nádraží počalo odzbrojování Němců. Vlak byl k osmnácté
hodině zabrán a jeho posádka internována a odvedena do
sokolovny, která se stala sběrným místem pro Němce.
Rovněž byl zabrán na Velkém nádraží stojící salonní vlak.

³⁷⁾ SOKa Jičín, fond četnictvo, Památník okresního četnického velitelství v Hořicích v Podkrkonoší, č. 555.

³⁸⁾ KRÁTKÝ, K. Předvoj č. 5, 1975.

³⁹⁾ SOKa Jičín, fond četnictvo, Památník okresního četnického velitelství v Hořicích v Podkrkonoší, č. 555.

⁴⁰⁾ Poznámka: SOKa Beseda 1945 - dne 8. 5. dopoledne projelo nečekaně městem několik bojových vozů americké armády (mise pplk. Roberta Pratta z 23. průzkumné squadrony, 16. obrněné divize 3. US armády). Byly doprovázeny vozem pražské policie.

⁴¹⁾ štrážm. BRT Josef, za činnost v Ostromeři vyznamenán Čs. vojenskou medailí II. stupně.

⁴²⁾ strážm. ŘÍPA František, nar. 9.8.1913 v Chlumci nad Cidlinou, vyučen strojní mechanik, desátník v záloze dělostřeleckého pluku 52 v Jaroměři. Od 1. 4. 1936 u četnictva, v době od 1. 9. 1938 do 1. 2. 1939 příslušník SOS Trutnov, Královce, Velká Úpa a Bernartice. Po zařazení na ČS Mlázovice společně s vrch. strážm. Veliškem ukrýval zbraně a střelivo. V létě 1939 kolportoval letáky „V boj“. Navrátil se na ČS Ostromeř dne 2. 5. 1945 z Terežína, kde střežil vězně od 1. 2. 1945, jimž pomáhal, dodával jídlo, zprávy zahraničního rozhlasu, zprostředkovával styk s přáteli a příbuznými. Za činnost v Ostromeři vyznamenán medailí Za chrabrost I. stupně, medaile Za zásluhu.

Zatímco byl vlak odzbrojován, roznesla se rychle zpráva, že posádce tohoto vlaku jedou od Jičína na pomoc muži SS. Jednalo se o částečně zkrácenou zprávu podanou štrážm. v. v. Josefem Fartákem, který předtím odjel z Ostroměře nákladním autem do Lužan pro zde ukrýté zbraně (čtyři lehké automaty, vojenská karabina, tři pistole a menší množství munice) společně s Josefem Kracíkem a Josefem Valešem. Po cestě byli zadrženi jednotkou schutzpolizei, ozbrojenou automaty. Po výpovědi velitele Josefa Fartáka, že jedou pro dříví na protitankové zátaras, byli propuštěni. Následně o postupu příslušníků schutzpolizei je zpravena Ostroměř. Za jízdy jednotka schutzpolizei ostřeluje hlídky povstalců po cestě.

Štrážm. Řípa vyzval několik revolucionářů kolem sebe, aby jej následovali a zabránili oněm Němcům v nějaké akci proti dobytému vlaku, který za žádnou cenu nesmí přejít zpět k Němcům. Jak dále obdržel zprávu, od zatím zorganizované spojovací služby, jedou tito SS směrem od Jičína a střílejí prý bezohledně po lidech. Štrážmistr Řípa nasedl na motocykl spojky a odejel na státní silnici, kde byl partyzán Karel Skalický a ještě několik mladíků z rozpuštěné továrny Avie. Poněvadž Němci dosud nedojeli do Ostroměře, šel jim strážmistr Řípa naproti na západní konec obce. Již zdáli spatřil, že k obci přijíždí auto autodopravce Haňáka z Újezda pod Podhroňho, jenž byl Němci donucen vézt posilu. Bylo nutno jednat tak, aby v nastalé přestřelce nebyl usmrcen i Haňák, otec několika dětí. Strážmistr Řípa nařídil ostatním, aby nestříleli a ponechali jednat jeho samotného. Mezitím dojelo auto až k překážce na silnici, kterou tam postavili někteří občané jako zábranu, načež se ozvaly první rány ze strany Němců. Byly to první rány zdejší revoluce! Palba byla opětována a posádka nákladního auta německé schutzpolizei, zvaná též „popravčí četa“, byla likvidována a zbytek byl za pomoci přispěchavších posíl (v čele se štrážm. Brtem) zajat. Z posádky devíti mužů byl jeden na místě usmrcen, další dva těžce zranění umírají.⁴³⁾

Ráno v neděli 6. května se velení nad revoluční skupinou v Ostroměři ujal npor. v. z., inspektor ČSD a přednosta zdejší stanice Josef Návesník. V poledne došla z Hořic telefonická zpráva, že tam jede od Hradce Králové třicet tanků. Hořice byly vyklizeny a ve městě řádili Němci, zapálili Hirschovu továrnu. Černý dým nad městem, viditelný též z některých stanovišť revolucionářů kolem Ostroměře, jasně ukazoval, že se tam děje něco vážného. U mnohých revolucionářů nastala deprese. Strach z trestných sankcí u mnohých zdánlivě velkých bojovníků stoupal, jakmile se proslechlo, že část tanků jede od Hořic k Ostroměři. Lidé stáhli prapory z domů a jen ojediněle některé zůstaly vyvěšeny. Někteří z revolucionářů dokonce odevzdávali pušky na četnickou stanicí. Všichni bojeschopní revolucionáři se stáhli do lesa nad Ostroměří.⁴⁴⁾

Podánilo se zavést telefonické spojení z poštovního úřadu do lesa, kde se i začala formovat jednotka ruských zajatců, pod velením kapitána Petrova Sosulina. Bylo zjištěno, že od Hořic se blíží silná kombinovaná kolona asi sto vozidel, vojáci byli po zuby ozbrojeni a opilí. Dělo bylo umístěno na Homoli, kde mělo výhodné paleb-

né postavení, vlak s protiletadlovými děly poodjel (velitel navrátil se štrážm. Farták), tak, aby nebyl ze silnice vidět. Jednání s velitelem německé kolony se ujal npor. v. z. Josef Návesník. Sdělil, že z popudu Národního výboru bude kolona propuštěna s podmínkou, že z německé strany nebude použito zbraní ani proti občanstvu, ani proti partyzánům. Vylíčil, že je zde dost bojových sil, které jsou schopny kolonu nepropustit, ale i rozdrtit. Vyjednání se zdařilo, ačkoliv dva z revolucionářů jej málem zhatili, když vystřelili po Němcích z pistolí. Naštěstí to bylo z dálky a střely nikoho nezasáhly.

Od 7. 5. se postupně konsolidovala obrana před Ostroměří, štrážm. František Řípa umístil výhodně obrněný vlak, ppor. Žák zaujal palebné postavení poblíž obce Holovousy, s revolučním pancéřem, který mistrně ovládal des. v. z. Vondráček. Od 8. 5. 1945 se do obrany zapojilo i dělo z Homole, v jehož obsluze se střídali F. Šoltys a štrážm. František Řípa. Projíždějící německé kolony již nebyly pouštěny, a pokud se osádky vozidel nevzdaly, byly likvidovány.

Dne 9. 5. 1945 v Mlázovicích bylo odzbrojeno asi dva tisíce Němců přičiněním štrážm. Jaroslava Jůzi, ale asi 20 ozbrojených jich uprchlo do lesů. Postupně byli po jím zorganizované akci, pochyťání, někteří zastřeleni.

Miletín

Po německých uprchlících dne 21. 2. 1945 do Miletína přibyla i posádka „Sanitätsmaterialausgabestelle Nr.24“, německého zdravotnického skladu, který byl zřízen po vyklizení místní školy. Jednalo se o dva důstojníky, jednoho rotmistra a 28 vojáků. Dne 18. 4. 1945 z rozkazu nechvalně pověstného kpt. Wimmera z OČV ve Dvoře Králové, mělo být provedeno opevnění ČS betonovými uzávěrami či pytlí s pískem, kterými měly být zataraseny chodby, schody a zajištěna okna. Tohoto rozkazu na ČS nebylo vykonáno. Kpt. Wimmer jezdil autem po okrese vyzbrojen automatem a pevně věřil, že válečné štěstí se obrátí ve prospěch Říše.

Signálem k boji v Miletíně se stalo rozhlasové vysílání „Voláme českou policii a četnictvo...“ Velitel stanice vrch. strážm. Bohumil Hošek⁴⁵⁾ a štrážm. František Fara spolu s Josefem Špringrem, ředitelem školy, odebrali se ihned do školy, kde proběhlo vyjednávání o vydání školy, složení zbraní a odchodu posádky. Dva důstojníci byli ochotni přijmout podmínky, které jim byly kladeny, avšak tvrdohlavý šikovatel SS, jménem Pritsche, který byl v pravém slova smyslu ověšen zbraněmi (měl pancéřovou pěst, automat a v ruce opakovací pistoli), nechtěl školu vydati. Nebylo pochyby, že i oni již z rozhlasu byli uvědoměni, že se něco děje, neb mezi nimi byl jeden, který ovládal českou řeč. Vrch. strážm. Hošek se štrážm. Farou měli pouze služební pistole s 15 náboji. Pritsche trval na svém, že školu nevydají a že se budou bránit a konečně pohrozil, že to vše vyhodí do vzduchu. Svízelné jednání trvalo do 14. hod., kdy dal vrch. strážm. Hošek poslední slovo a lhůtu do 15. hod. k úplné kapitulaci posádky a volnému odchodu se složením zbraní, s podotknutím, že od 15. hod. ručí sám osobně za životy celé posádky včetně žen.

Po této hodině, nebudou-li složeny zbraně a škola

⁴³⁾ HROMÁDKA, K. a kolektiv. *Přímým pohledem (Květen 1945 ve východočeských kronikách)*. 1. vyd. Hradec Králové : Kruh, 1985. s. 168-181, ISBN 46-004-85., rovněž SPB a ČsOL Jičín, Odboj na Jičínsku, kopie.

⁴⁴⁾ HROMÁDKA, K. a kolektiv. *Přímým pohledem (Květen 1945 ve východočeských kronikách)*. 1. vyd. Hradec Králové : Kruh, 1985. s. 168-181, ISBN 46-004-85., rovněž SPB a ČsOL Jičín, Odboj na Jičínsku, kopie.

⁴⁵⁾ vrch. strážm. Bohumil Hošek, nar. 4.1.1896 v Bohdanči, bytem Miletín čp. 172, od 1. 12. 1934 velitel ČS Miletín.

vydána, pak necht' si Prische přičte veškeré následky sobě, přičemž bylo poukázáno na přepadení školy ze dne 4. 5. 1945 a shromažďující se partyzánské skupiny v lesích. O 15. hod. složila pak celá posádka včetně Prische zbraně a povolen jim volný odjezd na dvou autech směrem ku hranicím. Pohrůžka vrch. strážm. Hoška o partyzánech a útoku byla pouhá lest, neb v celém Miletíně bylo pouze 5 loveckých pušek, 1 kulovnice a na stanici 4 služební pistole a dohromady 60 nábojů. Byla sice pravda, že v lesích byli ruští bývalí váleční zajatci, avšak tito neměli rovněž žádných zbraní.⁴⁶⁾

Odzbrojení Němci pak byli v doprovodu stráží odvezeni za Miletín, kde na kamenném mostě, za poslední pancéřovou zábranou, byla provedena ještě jednou důkladná prohlídka zavazadel Němců, zda nemají ukryty zbraně. Při otevření jedné bedny byl nalezen udavač gestapa, který byl dodán okresnímu soudu v Hořích, společně s dalšími zajištěnými kolaboranty. Po odjezdu Němců nechal vrch. strážm. Hošek uzavřít všechny pancéřové uzávěry, ozbrojil zbraněmi bývalé vojáky. I zde došlo dne 6. 5. ke krizi povstání, po obdržení zprávě, že Hořice byly opětovně obsazeny německým vojskem. K potlačení povstání v Miletíně byl vyslán oddíl tanků a revolucionářům nezbylo než uprchnout do lesů. Tak učinilo celé osazenstvo ČS Miletín, po krátkém rozloučení s rodinami, které ani někteří nestihli, vrch. strážm. Bohumil Hošek, šštrážm. Jan Douša, Karel Hladík František Fara společně s Josefem Křečkem, který se dobrovolně jako penzista, dne 5. 5. 1945 přihlásil k revolučnímu odboji.

Po ukrytí věcí, v lese Bažantnice, prováděli pozorování, kdy byl vidět kouř od Hořic, kterak hořela Němci zapálená Hirschova továrna, od Lukavce byl slyšet lomoz tanků a od Lázní Bělohradu střelba. Původně měli nocovat v krmítku pro bažanty, přespali však v myslivně hajného Procházky, vyjma šštrážm. Hladíka, který byl v Růžovkách a šštrážm. Křeček v Chroustově.

Dne 7. 5. přinesl hajný Procházka zprávu, že Miletín byl obsazen Němci a intenzivně sháněli právě miletínské četníky. Ti se spojili s dalšími povstanci v lesích a počali drobný záškodnický boj u silnic. Odpoledne byla zpět získána bez boje škola v Miletíně.

Dne 8. 5. 1945 se pokusil oddíl Němců, který přijel na dvou nákladních autech a osmi vlečných vozech, v síle cca 50 mužů, opětovně získat zpět školu, nebo jí alespoň zničit. U cihelny byli však oddílem vrch. strážm. Hoška a šštrážm. Fary v počtu 7 mužů, zadrženi u pancéřové překážky a palbou zahnáni zpět. Po této přestřelce byl Miletín napaden 4 auty německých vojáků a svedena ostrá přestřelka, při které padl tesař František Studený z Rohoznice. Během boje, kterého se zúčastnil vrch. strážm. Hošek, šštrážm. Douša a Hladík přijelo anglické vozidlo, které nechalo palbu zastavit, dali Němcům volných průjezd. Ti mohli však pokračovat pouze ve dvou autech, neboť dvě vozidla byla střelbou vrch. strážm. Hoška a šštrážm. Doušy zničena.

Okolo 15. hod. dne 9. 5. přijelo do Miletína první auto Rudoarmějců, z něhož vystoupil major, který přišel k vrch. strážm. Hoškovi, a když zjistil, že je Čech, objal jej a políbil. K večeru přijel generál Jestrabov se štábem, a ubytoval se v Miletínském zámku.^{47), 48)}

Jeřice

Jediným padlým příslušníkem četnictva na území Jičín-ska v květnu 1945 byl vrchní strážmistr Josef Lžičář. Narodil se dne 28. listopadu 1893 v Záchlumí, tehdejší okres Žamberk, kde byl jeho otec radním obce. Po absolvování obecné školy se v letech 1910 až 1913 v Hradci Králové vyučil v oboru kamnářském. Za 1. světové války byl 21. června 1915 odveden do rakousko-uherské armády a vtělen k 98. pěšímu pluku, s nímž se později účastnil bojů v Itálii, kde byl u Hudilog-Lukatic 28. května 1917 jako svobodník zajat. Požádal o vstup do čs. italských legií a k 9. únoru 1918 byl zařazen k 39. výzvědnému pluku, s nímž v hodnosti desátníka bojoval nejprve na italské frontě, později po přesunu do vlasti bránil mladou republiku při bojích na Slovensku. Byl členem Čsl. obce legionářské a Zájmové skupiny vojenských a četnických gázistů při Čsl. obci legionářské v Praze.

K četnictvu, jako četník na zkoušku, přestoupil 16. srpna 1919 a po roce působení se stal závodčím. Později, již jako strážmistr četnictva, se v roce 1922 oženil a v roce 1924 se mu narodil syn Lumír. Sloužil na různých místech, od roku 1928 do roku 1933 na četnické stanici v Martínkovicích u Broumova, kde byl od roku 1930, kdy se stal vrchním strážmistrem, i velitelem. Tady se mu také narodil syn Jindřich. Do září roku 1938 pak sloužil na četnické stanici v Hrádku nad Nisou, u státních hranic, kde byl rovněž velitelem. Služba v pohraničí byla mnohem náročnější než ve vnitrozemí, vzhledem k narůstajícím aktivitám nacionalistických sudetoněmeckých bojových uskupení Freikorps. Docházelo k ozbrojeným přepadům četnických stanic, finančních a poštovních úřadů.

Po zabrání československých pohraničních území německou brannou mocí byl dnem 28. ledna 1939 ustanoven velitelem četnické stanice v Jeřicích spadající pod tehdejší okresní velitelství Hořice. Zde působil až do 31. července 1941, kdy byl stejně jako většina bývalých legionářů propuštěn do trvalé výslužby. Toto propouštění bývalých legionářů se dělo na základě Himmlerova zvláštního příkazu, zveřejněného ve Věstníku nařízení Říšského protektora v Čechách a na Moravě č. 1/1941, po předchozím podrobném zmapování počtu legionářů a jejich postavení ve státní správě. Z jejich působení totiž měly okupační orgány oprávněnou obavu.

V Jeřicích Josef Lžičář zůstal a pracoval v zemědělství a v roce 1943 se mu zde narodila dcera Milada. Aktivně se zapojil do protinacistického odboje a byl zvolen předsedou místního Revolučního národního výboru. Dne 5. května 1945 ve 12.00 nastoupil opět službu na stanici v Jeřicích a prováděl bezpečnostní opatření. Společně s dalšími sedmi muži odjíždí do Hořic odzbrojovat Němce, což se daří díky jeho neohroženému, odvážnému zákroku proti několikanásobně přesile německé kolony. Původní výzbroj Jeřické skupiny spočívající v jedné automatické pistoli, jednom starém revolveru a dvou loveckých puškách je rázem rozšířena o třináct pušek, kulomet a bednu nábojů. Ostatní kořist předávají Hořickým. Další hodiny jsou vyplněny zajištěním Němců nacházejících se na faře a velkostatku, tzv. národních hostů, „nadlidí“, kteří chtěli vládnout světu a nyní utíkali

⁴⁶⁾ SOKA Jičín, fond četnictvo, Památník četnické stanice v Miletíně, č. S-150-4.

⁴⁷⁾ SOKA Jičín, fond četnictvo, Památník četnické stanice v Miletíně, č. S-150-4.

⁴⁸⁾ K Miletínu viz např.: FARA, F. Četnické vzpomínky. 1. vyd. Praha : Radan Lásek – Codyprint, 2003. 144 s. ISBN 80-902964-4-0.

před postupující Rudou armádou na vozech tažených hladovými koňmi, někdy jen s ručními vozíky. Bojovníci se učí zacházet s přidělenými zbraněmi, část z nich předávájí místním uprchlým ruským zajatcům, kteří odjíždějí do Hořic.

Okolo 22.00 ohlásila spojka, že na stanovišti Jeřice – Rašín odzbrojili tři němečtí vojáci čs. hlídku a jdou obcí Jeřice směrem na Cerekvice. K místu se vydává skupina pod velením vrch. strážm. Lžičáře a zastavují u kovárny, kde dochází k boji, který popsal přímý účastník Lumír Lžičář ve své knize 5. květen u nás, vydané v roce 1946.

„Hluboké ticho, které bylo přerušeno pouze monotónním šustotem deště, je rázem přerušeno výstřelem. Výstřel vyšel z pušky jednoho z vesnických jinochů a dal povel k boji, který tak krutě zasáhl do řad těchto dobrých Čechů.

Za chvíli nato zaštěkala automatická puška skrytého SSmana, který v příkopě u zdi kovárny kryl ústup dvou ostatních. Hned první serie ran zasela smrtonosné kulky do řad pronásledovatelů. Byl to Karlík Skrbků, který opouštěl bojiště těžce zraněn, přesto se však dobelhal zpátky na náves, odkud byl po prvním ošetření převezen do městské nemocnice. Ostatní se rozptýlili po okolí a očekávali, co bude. Netrvalo dlouho a vzduchem třesly nové rány. Tentokrát to dostal starý Šulc, který byl zasažen střelou přímou ranou do srdce, zůstal ležet uprostřed silnice mrtev. To již bylo z naší strany vypáleno do míst, odkud střílel Němec. Bohužel, bezúspěšně. Zde jsme viděli, jak důležitý jest vojenský výcvik a hlavně vojenská zkušenost. Na neštěstí a k dovršení smůly rozškrtl Skála sirku, aby se podíval, kde leží mrtvý Šulc, a stal se tak sám výborným terčem. Několik ran a další oběť klesla k zemi. Potom zavládlo na chvíli mrtvé ticho. Ještě jednou rozštěkal se automat Němcův, aby tentokrát zasáhl našeho velitele. Po hlase jsme jej poznali, když začal naříkat. Jeho syn, nedbaje nebezpečí, spěchal mu na pomoc, aby se přesvědčil o jeho stavu. Otec byl těžce raněn, každý viděl, že je třeba rychlé pomoci. Protože syn sám nebyl s to, aby otce odvedl do bezpečí, volá na blízkého Frantu Šulce, aby mu pomohl. Ten vylézá ze svého krytu, ale nedostává se daleko. Dostává dvě rány do nohy a stěží se belhá sám.

Po odtahení vrch. strážm. Lžičáře do bezpečí a jeho prvotním ošetření bylo zjištěno, že jednou ze střel byl zasažen do prsou, druhá zasáhla břicho, tři se nacházely v levé paži a jedna střela zasáhla pravou ruku. Vzhledem k nedostatku dopravních prostředků a pohonných hmot zraněné nebylo možné ihned transportovat do hořické nemocnice. Teprve když přijelo auto s příslušníky Revoluční gardy z Hořic, byli zranění naloženi a odvezeni. Pro vrch. strážm. Josefa Lžičáře byla však již každá pomoc marná. Umírá na následky utrpených zranění před příjezdem do nemocnice. Jeho syn, který jej na poslední cestě doprovázel, již domů převáží jen jeho zkrvavenou prošívanou četnickou uniformu, na níž byl jeho otec tak hrdý. V Jeřicích se pak konal společný pohřeb všech tří obětí, mužů, kteří neváhali nasadit své životy na sklonku války – vrch. strážm. Josefa Lžičáře, hrobníka Františka Šulce a zemědělského dělníka Antonína Skály“.⁴⁹⁾

O dva roky později, 26. května 1947 odpoledne, byla odhalena na domě čp. 8 v Jeřicích pamětní deska třem hrdinům padlým v boji s německými okupanty. Pietního aktu se zúčastnilo mnoho příslušníků SNB z celého okresu a za SNB promluvil okresní velitel kpt. Antonín Nekolný.

Josef Lžičář byl jmenován in memoriam do hodnosti nadporučíka. Už dříve byl za svoji činnost v legiích oceněn Čs. revoluční medailí a medailí Vítězství, italskými vyznamenáními Unita d'Italia a Fattiche di Guerra. Za činnost v odboji proti fašismu se stal in memoriam držitelem Československého válečného kříže 1939, pamětní medaile 39. pluku výzvědného, pamětního odznaku druhého národního odboje a odznaku československého partyzána.⁵⁰⁾

POSLEDNÍ TRAGICKÉ ZTRÁTY

Ztráty v květnových bojích nebyly jedinými ztrátami v řadách příslušníků bezpečnostních sborů na samém konci 2. světové války⁵¹⁾ či krátce po jejím skončení. Dle dosud shromážděných materiálů a zjištění JUDr. Petra Švece, v období po 1. 5. 1945, zemřelo na následky věznění na 40 příslušníků bezpečnostních sborů, policie a četnictva, z čehož 16 v Terezíně.⁵²⁾

Jedním z nich byl i v úvodu příspěvku zmíněný štrážm. Josef Havelka, narozený 29. listopadu 1902 v Stržanově, okr. Chotěboř. Obecnou školu vychodil ve smíšené třídě ve Stržanově a následně se vyučil tesařem. K četnictvu nastoupil 1. dubna 1928 a posléze byl umístěn na četnickou stanici Bernartice u Trutnova. Od roku 1938 byl na základě žádosti z roku 1936 přemístěn na četnickou stanici do Nové Paky, kde bydlel s manželkou a dvěma malými dcerami Věrou a Zdeňkou.

Jako příslušník Stráže obrany státu se od mobilizace v květnu 1938 účastnil zabezpečení státních hranic, zažil přepad Freikorpssem 22. září 1938 a osvobozování obce Královec (Königshan) od ordnerů, přičemž zde bojoval v rámci 2. praporu SOS pod velením mjr. Josefa Wurma společně s kolegy z Nové Paky, vrch. strážm. Jaroslavem Sýkorou a štrážm. Karlem Houserem. Mjr. Wurm pak během okupace zastával funkci velitele v odbojové skupině Obrany národa pro Jičín a v únoru 1940 byl zatčen, později odsouzen a vězněn v Gollnově a Terezíně do 31. května 1945. Následkem prožitých útrap zemřel 3. února 1946 ve věku 52 let. Po stažení se z odstoupených území odjel štrážm. Havelka společně s dalšími četníky bránit hranice na Slovensko do Liptovského Sv. Mikuláše a po bojích komplikovaných Hlinkovými gardisty, zvláště pak ozbrojeném střetu u Turčanské Teplé, se mu podařilo dostat se zpět do Nové Paky.

V roce 1944 absolvoval školu pro výcvik velitelů stanic a byl umístěn na četnickou stanici v Jičíně, kde ho 18. července 1944 zatkl, přímo na stanici, gestapo. Důvodem byla činnost v odbojové skupině působící na Novopacku, která byla napojena na paraskupinu Barium (Velký Josef) operující na Královéhradecku a na skupinu Alex generála Františka Sluněčka, činnou na Turnovsku. Nejprve jej uvěznili v Kartouzích, posléze byl ve vazbě

⁴⁹⁾ LŽIČAŘ, L. 5. květen u nás. 1. vyd. Dvůr Králové nad Labem : nákladem vlastním, 1946. 23 s. ISBN neuvedeno.

⁵⁰⁾ Z archivních materiálů poskytnutých dcerou vrch. strážm. Josefa Lžičáře.

⁵¹⁾ 4. květen 1945 byl černým pátkem ve Studenci. Čtyři nákladní auta a dva autobusy obsazené německým vojskem přijely od Horek v dopoledních hodinách do Studence.

Z vozidel bylo na přítomné obyvatelstvo střeleno, aniž byla kolona sama napadena. Utíkající byli pronásledováni, stříleni. Mezi nimi i policejní praporek Hynek Tauchman, nar. 1901.

⁵²⁾ Údaje zjištěny z: ŠVEC, P. Zahynuli ve službě. rukopis dila.

gestapa Jičín, vězněn byl také v Terezíně a pankrácké věznici. Od prosince 1944 jeho vyšetřování převzalo pražské gestapo, kde byl veden pod poř. č. 32257.

Zatčením trpěla i jeho rodina, když mu byla po zproštění výkonu služby vyplácena polovina služebního platu. Z Terezína i Pankráce se mu podařilo odeslat několik motáků uschovaných ve spodním prádle, které posílal manželce na vyprání. I tak nemohl vyloučit odhalení motáků a shodně v nich, stejně jako v dopisnicích oficiálně povolených, projevoval starosti o rodinu, prosil o zaslání teplého oblečení, jídla, zejména moučkového cukru, který vězňům pomáhal přežít, neboť jim dodával tolik potřebnou energii. Pozdravoval své kamarády od četnictva, zvláště Václava Koženého, svého kamaráda, působícího jako spojka na partyzánskou skupinu operující v oblasti Kumburka. Jeho ilegálně ukrývanou pistolí předala jeho manželka kolegovi Boh. Brandejskému.

V terezínské Malé pevnosti prošel celami 41 a 42, pracoval i v nelidských podmínkách na výstavbě tajné podzemní továrny Richard. Dne 4. května 1945 byl veden jako nemocný tyfem na cele č. 43 a od této chvíle je nezvěstný. Bezvýsledně jej v Terezíně po válce hledala manželka s dětmi, kolegové četníci a příbuzní. S největší pravděpodobností zemřel, jako mnozí další vězni, na tyfové onemocnění. Prohlášen za mrtvého byl ke dni 10. listopadu 1945. Ministr vnitra jej jmenoval vrchním strážmistrem in memoriam a udělil mu Pamětní odznak druhého národního odboje.

Před osvobozením Terezína si s dalším spoluvězněm slíbili, že jakmile se jeden z nich o druhém po válce doslechne, vyhledá jej. Když se jeho kamarád dozvěděl, že v Nové Pace se koná slavnostní odhalení Památníku obětem fašismu, na tento akt přijel. Marně hledal strážm. Josefa Havelku mezi hosty, našel jeho jméno na pamětní desce mezi oběťmi.⁵³⁾

Připomeňme si ještě v krátkosti další oběti závěru války z řad četníků, kteří sloužili na Jičínsku:

Štrážm. Josef Doškář (nar. 2. 4. 1902) z četnické stanice Dolní Bousov, bytem tamtéž, vězněn od 1. srpna 1944 do 5. května 1945, který zemřel na tyfus v roudnické nemocnici 15. května 1945. Štrážm. Josef Malý z četnické stanice Mladějov, který zemřel na následky věznění 9. května 1945 po návratu z Kartouz. Strážm. Antonín Rybín (nar. 9. 10. 1898) z četnické stanice Sobotka. Vězněn byl od 20. července 1944 do 5. května 1945 a podlehl tyfu 21. května 1945. Vrch. strážm. Ladislav Volf (nar. 27. 6. 1895) z Libošovic, umučený 13. prosince 1944 v Terezíně. Vrch. strážm. František Zajíc (nar. 19. 3. 1892) z četnické stanice Železnice, zatčený 22. října 1940, vězněn v Kartouzích, Vrchlabí, Litoměřicích, Terezíně a Vratislavi (Breslau). Zemřel na následky útrap 5. května 1945. Štrážm. Ladislav Vávra z ČS v Jičíně, který byl zatčen 24. srpna 1944 a odsouzen na čtyři roky. Zahynul 31. března 1945 v KT Buchenwald.

Ti, jimž se podařilo přežít hrůzy nacistických vězení a koncentračních táborů, si do konce života nesli nejen traumata fyzická, v podobě různých chronických onemoc-

nění, ale i psychická, s nimiž se jen těžko vyrovnávali. Padlým, popraveným a umučeným již nikdo život nevrátil, jejich rodinám navždy chyběli synové a dcery, bratři či sestry, dětem rodiče, prarodiče.

S ohledem na velký rozsah tématu byla v příspěvku popsána činnost pouze některých četnických stanic na Jičínsku v období květnových bojů, a nikoliv všichni četníci, kteří se povstání aktivně účastnili, byli zde vzpomenu-
nuti.

Osvobozením od fašismu však úloha četnictva neskončila. Právě naopak, mimo standardních úkolů, bylo třeba udržet pořádek, vypátrat a zajistit příslušníky gestapa, kolaboranty, udavače, vyčistit území, zajišťovat majetek. Přicházela nová doba politicko-mocenských bojů, s níž se bylo třeba vypořádat, stejně jako s činnostmi některých osob z doby nesvobody.

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny:

Archív bezpečnostních složek Brno-Kanice, fond personální spisy, ev.č. 2179, 2220, 2304, 2686, 3031, 3080.

Archív bezpečnostních složek Praha, Na Struze, fondy 141, 309, 325.

Archív autora.

Státní oblastní archiv Jičín, fondy: Okresní četnické velitelství Hořice, okresní četnické velitelství Jičín, okresní četnické velitelství Nová Paka, Český svaz protifašistických bojovníků, Svaz bojovníků za svobodu - Čs. obec legionářská Jičín, II. odboj., archiv města Hořce, Městský národní výbor Jičín, archiv města Nová Paka, archiv města Pečky, Soudobá dokumentace – Fotografie, č. VI/1a.

Literatura:

FRAJDL, J. Květnové povstání ve východních Čechách 1945. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1975. 371 s. ISBN 46-010-74.

HROMÁDKA, K. a kolektiv. *Přímým pohledem (Květen 1945 ve východočeských kronikách)*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1985. 371 s.

ISBN 46-004-85.

KNÍŽEK, A. *Četnictvo ve službách národa*. SOKa Jičín, fond ČSPB Jičín, osobní archiv A. Knížka, nevydaný rukopis.

KNÍŽEK, A. *Horké dny Dolního Bousova*. SOKa Jičín, fond ČSPB Jičín, nevydaný rukopis.

KNÍŽEK, A. *Národní odboj na Jičínsku 1939–1945*. 1. vyd. Jičín : ONV a OV ČSPB Jičín, 1975. 129 s. ISBN neuvedeno.

KNÍŽEK, A., VOJTÍŠEK, F. a kolektiv. *Národní odboj na Jičínsku 1939–1945 II*. 1. vyd. Jičín : OV ČSPB Jičín a Okresní muzeum Jičín, 1980. 189 s. ISBN neuvedeno.

KNÍŽEK, A. *Severočeské revoluční národní podzemní hnutí na Jičínsku*. SOKa Jičín, fond osobní archiv A. Knížka, nevydaný rukopis.

LŽIČAŘ, L. *5. květen u nás*. 1. vyd. Dvůr Králové nad Labem: vlastním nákladem, 1946. 24 s. ISBN neuvedeno.

PTÁČNÍK, F., PTÁČNÍK, P. *Jičín v roce 1945*. 1. vyd. Jičín: Česká socialistická akademie, 1969, 101 s. ISBN neuvedeno.

Sborníky:

SPB a ČsOL Jičín. *Odboj na Jičínsku II., kopie*.

Periodika:

Beseda (1945-1946). SOKa Jičín, C 324/9.

⁵³⁾ Z archivních materiálů poskytnutých rodinou štrážm. Josefa Havelky a vzpomínek jeho dcer.

